

CORESPONDENȚĂ, DOCUMENTE

CORESPONDENȚA LUI ION MUȘLEA CU FOLCLORIȘTI STRĂINI.

Privire de sinteză

Sanda IGNAT*

Abstract

To a large extent, Ion Mușlea's institutional work as Director of the Folklore Archive of the Romanian Academy in Cluj included a massive correspondence with his collaborators and associates with the purpose of collecting folklore, as well as with peers from the field from Romania and abroad. The present paper regards the correspondence Mușlea had with foreign folklore researchers and institutes between 1926-1966. The largest part of these letters in foreign languages are preserved today in the named archive and are yet to be published. We present an overview of the content and character of this corpus of letters and we illustrate it with 25 relevant letter examples in the appendices.

Keywords: Ion Mușlea, the Folklore Archive of the Romanian Academy in Cluj, correspondence, foreign folklorists, folklore research methodology.

Cuvinte-cheie: Ion Mușlea, Arhiva de Folclor a Academiei Române din Cluj, corespondență, folcloriști străini, metodologia cercetării folclorice.

Vasta activitate de construcție instituțională desfășurată de folcloristul Ion Mușlea în calitatea sa de întemeietor și director al Arhivei de Folclor a Academiei Române din Cluj (AFAR) timp de 18 ani (1930-1948) a inclus și o însemnată componentă a corespondenței cu cei în jur de 800 de colaboratori ai Arhivei, dar și cu colegi de breaslă din țară și din străinătate.

Recent au fost puse în lumină schimburile sale epistolare masive cu corespondenții și stipendiații Arhivei, implicați în culegerea folclorului cu ajutorul chestionarelor elaborate de Mușlea, prin publicarea lor integrală de către Cosmina Timoce-Mocanu¹.

* Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române”, Cluj-Napoca – România.

¹ Ion Mușlea, *Schimburi epistolare cu respondenții la chestionarele Arhivei de Folclor a Academiei Române*, vol. I (A-L) și II (M-Z). Prefață de Ion Cuceu. Ediție îngrijită, note și studiu introductiv de Cosmina Timoce-Mocanu, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2014, 1390 p.

Correspondența lui Mușlea cu folcloriști și oameni de cultură români poate fi urmărită, deocamdată doar parțial, în volumele dedicate corespondenței acestora din urmă², dar și în câteva studii ce valorifică schimburi epistolare inedite ale lui Mușlea³.

Mai puțin cunoscută este corespondența sa externă. Aceasta poate fi dedusă în linii mari din *Registrul corespondenței de specialitate primite de Ion Mușlea*⁴, întocmit de Ion Taloș, în care este catalogată întreaga corespondență primită de folcloristul clujean de la cercetători români și străini. Editorul sublinia atunci, în deschiderea acestui registru, importanța recuperării și cunoașterii schimburilor epistolare dintre folcloriști și era de părere că „ar trebui începută o acțiune intensă de colecționare a tuturor scrisorilor trimise de folcloriști și publicat un catalog general al lor”⁵. Observația ne apare astăzi premonitorie pentru curentul de restituire editorială a corespondenței marilor personalități culturale, înregistrat în ultimele decenii în cadrul științelor umaniste din țara noastră.

În privința lui Ion Mușlea, la Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” din Cluj-Napoca (IAFAR) a fost demarat începând cu anul 2012 un amplu proiect de valorificare a manuscriselor și corespondenței din Fondul „Ion Mușlea”, care fusese deja anunțat încă din 2003 prin volumul închinat întemeierii și primei etape din funcționarea

² *Scrisori către Ioan Bianu. Documente literare*, vol. II. Ediție de Marieta Croicu și Petre Croicu, București, Editura Minerva, 1976, p. 469-491; Petru Caraman, *Corespondență*, vol. II. *Scrisori primite*. Ediție îngrijită de Ion H. Ciubotaru și Remus Zăstroiu, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2016, p. 511-524.

³ Cosmina Timoțe-Mocanu, *Sextil Pușcariu și Ion Mușlea în corespondență*, în *Caietele Sextil Pușcariu*, I. Actele Conferinței Internaționale „Zilele Sextil Pușcariu” (ediția I, Cluj-Napoca, 12-13 septembrie 2013). Editori: Eugen Pavel, Nicolae Mocanu, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2015, p. 337-348; Idem, *Pagini inedite din corespondența dintre Ion Mușlea și Petru Caraman*, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei” (AMEM), Iași, nr. XIV, 2014, p. 363-412; Idem, *Un epistolar inedit: Ion Mușlea – Ovidiu Bârlea*, în AMEM, nr. XVII, 2017, p. 361-450; Idem, *Despre marile proiecte ale etnografiei postbelice în corespondența dintre Romulus Vuia și Ion Mușlea*, în AMEM, nr. XVIII, 2018, p. 469-496; Idem, *Note și comentarii la un epistolar inedit: Sextil Pușcariu – Ion Mușlea*, în AMEM, nr. XIX, 2019, p. 317-344; Idem, *De la maestru la ucenic: schimburi de scrisori între Ion Mușlea și Ion Taloș*, în „Studii și comunicări de etnologie”, Sibiu, tom XXXIII, 2019, p. 24-39.

⁴ În Ion Mușlea, *Cercetări etnografice și de folclor*. Ediție îngrijită, cu studiu introductiv, bibliografie, registrul corespondenței de specialitate, indice de Ion Taloș, vol. II, București, Editura Minerva, 1972, p. 453-469.

⁵ Ion Taloș, „Registrul corespondenței...”, în Ion Mușlea, *Cercetări etnografice...*, p. 453.

Arhivei⁶. În acest proiect se încadrează și contribuția noastră, care privește corespondența lui Mușlea cu lumea etnologică internațională.

În cele ce urmează oferim doar o succintă privire de sinteză asupra acestui fond epistolar, însoțită în anexă de 25 de mostre relevante de scrisori și cărți poștale. Urmează ca într-un viitor nu foarte îndepărtat să încredințăm tiparului și acest segment mai restrâns din ceea ce am putea numi pe drept cuvânt „odiseea” epistolară a lui Ion Mușlea, în analogie cu metafora prin care Sanda Golopenția-Eretescu s-a referit la corespondența tatălui ei, sociologul Anton Golopenția, pe care a editat-o de curând în patru volume⁷.

Prin acest material marcăm și un moment jubiliar: în 2020 se împlinesc 90 de ani de la întemeierea Arhivei de Folclor a Academiei Române. Este un prilej binevenit să adăstăm câteva clipe și să ne întoarcem privirile spre exemplul remarcabil al lui Mușlea, sursă de noi impulsuri în cercetarea folclorului românesc și veritabil model de deschidere internațională.

*

Corespondența cărturarului clujean cu reprezentanți ai științelor etnologice din Europa și America s-a desfășurat pe parcursul a patru decenii, începând din perioada doctoratului (prima scrisoare datează din 1926 și îl are ca expeditor pe folcloristul sas Adolf Schullerus⁸) și până în 1966, anul decesului său. Este un interval de timp al cărui prim deceniu a cunoscut acalmia postbelică și o benefică deschidere pe plan cultural și științific, propice colaborărilor cu străinătatea, fiind apoi

⁶ Ion Mușlea, *Arhiva de Folclor a Academiei Române*. Studii, memorii ale întemeierii, rapoarte de activitate, chestionare (1930-1948). Ediție critică, note, cronologie, comentarii și bibliografie de Ion Cuceu și Maria Cuceu. Prefață de Ion Cuceu, Cluj-Napoca, Editura Fundației pentru Studii Europene, 2003, 388 p.

⁷ Anton Golopenția, *Rapsodia epistolară*. Scrisori primite și trimise de Anton Golopenția, vol. I. *Ion Adameșteanu – Nina Crainic*, București, Editura Albatros, 2004, XLIII + 494 p.; *Ibidem*, vol. II. *Ștefania Cristescu – Anton Golopenția (1932-1950)*, București, Editura Enciclopedică, 2010, 702 p.; *Ibidem*, vol. III. *Radu Crutzescu – Sabin Manuila (1923-1950)*, 2012, 762 p.; *Idem*, *Rapsodia epistolară*. Scrisori primite și trimise de Anton Golopenția (1923-1950), vol. IV. *Marele Stat Major – Iuhim Zelenciuc*, 2014, 700 p. Precizăm faptul că la toate volumele textul a fost stabilit de Sanda Golopenția și Ruxandra Guțu Pelazza, Introducerea și notele aparținând Sandei Golopenția.

⁸ Personalitate a vieții culturale a sașilor din Transilvania, ce a trăit între anii 1869 și 1928; episcop vicar luteran, pedagog și om de știință cu preocupări universale, politician. Autor al Catalogului basmelor românești (*Verzeichnis der rumänischen Märchen und Märchenvarianten: nach dem System der Märchentypen Antti Aarnes zusammengestellt*, Helsinki, Suomalainen Tiedekatemia, 1928).

străbătut de criza economică, marcat în anii următori de refugiul la Sibiu și de condițiile dificile cauzate de război, iar după 1948, de constrângerile unui nou regim politic, mai degrabă ostil relațiilor științifice cu exteriorul.

Pe o curbă a frecvenței scrisorilor, anii '30 reprezintă cea mai intensă perioadă a acestui epistolar. Un nou vârf înregistrează intervalul 1956-1957, când Mușlea activa în cadrul Secției de Istorie Literară și Folclor la Institutul de Lingvistică din Cluj și continua să răspundă la solicitările de documentare ale folcloriștilor străini, ca unul care cunoștea cel mai bine materialele din arhiva pe care el însuși o crease.

În majoritatea lor, scrisorile provin din *lăsământul* folcloristului, donat Institutului de către familia acestuia. Cele primite s-au păstrat într-o proporție relativ mare⁹, fiind adăpostite astăzi la IAFAR, în Fondul de Manuscrise „Ion Mușlea” și Fondul de Corespondență. Scrisori expediate de Mușlea peste graniță se păstrează în arhive din Europa¹⁰, iar momentan facem demersuri de a le obține, pentru a reconstitui măcar în parte vocea lui Mușlea din schimburile de scrisori.

Epistolarul nu are amploarea pe care o prezintă corespondența internațională a altor cercetători de notorietate, implicați în relații mai extinse cu străinătatea sau funcționând în cadrul unor instituții de anvergură, cum au fost alți contemporani ai săi, de pildă Sextil Pușcariu, Constantin Brăiloiu, Anton Golopenția sau Petru Caraman.

Așa cum figurează astăzi în fondurile IAFAR, epistolarul însumează în jur de *80 de scrisori și cărți poștale primite și 25 de scrisori expediate* de Ion Mușlea, acestea din urmă fiind reconstituite de noi în mare parte după dublurile dactilogramelor trimise sau după ciornele de mână ale textelor și traducerilor care au stat la baza scrisorilor de răspuns. Nici în privința conținutului, fondul nu se remarcă printr-o varietate deosebită, rareori depășindu-se stricta comunicare de informații și materiale folcloristice, bibliografice sau editoriale.

⁹ Dintre lipsurile semnalate de Ion Taloș în *Registrul* amintit, o parte din lacune au fost între timp remediate, prin intrarea ulterioară în arhivă a materialelor donate de familia Mușlea, dar și prin solicitări adresate unor arhive străine, de unde s-au obținut copii ale câtorva scrisori.

¹⁰ Deutsches Volksliedarchiv Freiburg (Germania), Arhiva de Folclor Lituanian din Kaunas (Lituania), Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften, Berlin (Germania), Institut für Sächsische Geschichte und Volkskunde Dresda (Germania) ș.a. De asemenea, Arhiva Bisericii Evanghelice din România (aflată la Sibiu) deține în Fondul de Manuscrise „Adolf Schullerus” o scrisoare adresată de Mușlea lui Adolf Schullerus la 30 martie 1926.

Pe de altă parte, relațiile epistolare internaționale ale lui Mușlea nu au o extindere mare în timp, limitându-se în medie la trei-patru episoade, în funcție de interesul punctual al interlocutorilor. Cea mai extinsă este corespondența cu folcloristul elvețian Paul Geiger¹¹, care se întinde între anii 1931 și 1949, fiind legată de lunga colaborare a lui Mușlea la volumul colectiv internațional *Volkskundliche Bibliographie*, continuată apoi cu succesorul acestuia, Robert Wildhaber¹² (în perioada 1949-1957). Urmează schimbul epistolar cu John Meier¹³ (anii 1936-1943), al cărui nucleu l-a reprezentat alcătuirea culegerilor și studiilor lui Meier despre cântecele și baladele populare germane.

Aceste schimburi de scrisori abordează frecvent subiecte diferite de la un episod la altul, fiind întrerupte uneori de sincope date de lipsa mobilului concret de a scrie, dar mai ales de lipsa timpului. Cea mai brutală sincopă a reprezentat-o războiul, care a frânt multe proiecte și colaborări științifice.

Printre interlocutorii epistolari străini ai lui Mușlea figurează cercetători consacrați din domeniul folclorului și al etnografiei, directori de arhive folclorice și muzee etnografice, editori de publicații de profil, dar și folcloriști amatori, bibliotecari și un student (finlandez) care își pregătea lucrarea de licență despre cultura populară. În total, peste 40 de interlocutori, doar că scrisorile nu s-au păstrat în toate cazurile.

În cifre, lucrurile se prezintă astfel (pe baza corespondenței păstrate)¹⁴: 10 corespondenți germani (Carl Theodor Müller¹⁵, Karl Plenzat¹⁶, Fritz Boehm¹⁷, Arthur Byhan¹⁸, John Meier, Ferdinand

¹¹ Folclorist (1887-1957), profesor la Universitatea din Basel și director al Societății Elvețiene de Etnografie și Folclor. A avut contribuții majore la elaborarea lucrărilor colective *Volkskundliche Bibliographie* și *Atlas der schweizerischen Volkskunde*.

¹² Filolog și folclorist elvețian (1902-1982), director al Muzeului Elvețian de Etnografie din Basel (1946-1968); a coordonat lucrările la *Bibliografia Internațională de Etnografie și Folclor* în perioada 1947-1974.

¹³ Folclorist și medievist german (1864-1953), întemeietorul Arhivei Cântecului Popular Elvețian (Schweizerisches Volksliedarchiv, Basel, 1906) și al Arhivei Cântecului Popular German (Deutsches Volksliedarchiv, Freiburg, 1911).

¹⁴ Cf. și Ion Taloș, *art. cit.*; Cosmina Timocea-Mocanu, „Șapte sute șaptezeci și cinci de autori în căutarea unui personaj: Arhiva de Folklor a Academiei Române”, în Ion Mușlea, *Schimburi epistolare...*, vol. I, p. 82-83.

¹⁵ Muzeograf și istoric al artei (1905-1996). A lucrat la Muzeul Național al Bavariei (Bayrisches Nationalmuseum).

¹⁶ Pedagog și folclorist (1882-1945). A întemeiat în cadrul Academiei Pedagogice din Elbing/Elbląg (astăzi Polonia) o arhivă de folclor. Autor al unui catalog al basmelor din Prusia de vest (1927).

Herrmann¹⁹, Gerhard Rohlfs²⁰, Ingeborg Weber²¹, Wilhelm Fraenger²², Ludwig Deneke²³), 3 elvețieni (Eduard Hoffmann-Krayer²⁴, Paul Geiger, Robert Wildhaber), 2 finlandezi (Karl Robert Villehad Wikman²⁵, Jorma Hongisto²⁶), 2 francezi (Andrée Varagnac²⁷, Isac Chiva²⁸), 2 americani (Francis Lee Utley²⁹, Paul G. Brewster³⁰), 1 maghiar (László Varga³¹), 1 eston (Oskar Loorits³²), 1 lituanian (Jonas

¹⁷ Folclorist (1880-1943). A condus secția de la Berlin a lucrărilor pentru *Atlasul Etnografic German*, editor al revistei „Zeitschrift des Vereins für Volkskunde” între anii 1912 și 1937.

¹⁸ Etnograf și lingvist (1872-1942); primul director al Secției Eurasiatice a Muzeului de Etnografie Generală din Hamburg. A făcut cercetări etnografice și dialectale în estul și sud-estul Europei și în Peninsula Balcanică. A colaborat cu Sextil Pușcariu la realizarea volumelor de *Studii istroromâne* (1926-1929). A furnizat pentru *Volkskundliche Bibliographie* titlurile privitoare la Bulgaria, Albania și România, pe anul 1927.

¹⁹ Etnolog (1904-1974). A activat la Heidelberg, unde a pus bazele seriei de dicționare *Symbolik der Religionen*, dedicate simbolurilor specifice diverselor religii și culturi arhaice.

²⁰ Romanist german (1892-1986). A predat la universitățile din Tübingen și München, fiind supranumit „arheologul cuvintelor”.

²¹ Viitoarea Ingeborg Weber-Kellermann (1918-1993), folclorist, antropolog și etnolog. Profesor la Academia Germană de Științe din Berlinul de est și la Universitatea din Marburg.

²² Istoric al artei și folclorist (1890-1964).

²³ Germanist și bibliotecar, specialist în manuscrise (1905-1996).

²⁴ A trăit în perioada 1864-1936. A întemeiat și condus la Basel Societatea de Etnografie și Folclor Elvețian (1896) și revistele de profil editate sub egida acesteia.

²⁵ Sociolog finlandez ce a trăit între anii 1886 și 1975. Profesor la Åbo Akademi University și director al Institutului de Etnologie Nordică, ambele din Turku (Åbo în suedeză).

²⁶ Absolvent de filozofie la Universitatea din Turku (Finlanda) în 1945, a redactat o licență în sociologie și etnografie, pe care a susținut-o în vara lui 1946, motiv pentru care l-a contactat pe Mușlea în vederea obținerii de informații legate de cetele de fecieri. Nu deținem alte detalii despre traseul său profesional ulterior.

²⁷ Folclorist și antropolog (1894-1983).

²⁸ Antropolog (1925-2012), figură majoră a antropologiei sociale din perioada postbelică, colaborator apropiat al lui Claude Levi-Strauss.

²⁹ Folclorist și lingvist (1907-1974), profesor la Ohio State University.

³⁰ Folclorist (1898-1975?), cercetător prolific al jocurilor de copii. A publicat în 1949 un articol despre jocurile de copii din România, pe baza unei mici culegeri trimise de o studentă din Iași (*Some Traditional Games from Roumania*, în „The Journal of American Folklore”, vol. 62, nr. 244, apr.-iun. 1949, p. 114-124). Probabil că acest articol a stârnit atenția lui Mușlea, care a dorit să intre în legătură cu el.

³¹ Muzeograf și etnograf (1904-1984) specializat în studiul arhitecturii vernaculare maghiare.

³² Folclorist și istoric al religiilor (1900-1961), discipol al lui Walter Anderson, director al Arhivei de Folclor Eston din Tartu.

Balys³³), 1 englez (Gurney Champion³⁴), 1 suedez (Sigurd Erixon³⁵), 1 norvegian (Reidar Thoralf Christiansen³⁶), 1 olandez (Jan de Vries³⁷), 1 sârb (Jovan Erdeljanović³⁸), 1 ceh (Zdeněk Wittoch³⁹), 1 belgian (Maurits de Meyer⁴⁰) și 1 sas (Adolf Schullerus⁴¹). Alte câteva scrisori sunt adresate de Mușlea redacțiilor unor reviste științifice („Magyar Néprajzi Társaság” din Budapesta și „Lud Słowiański” de la Cracovia) sau reprezintă circulare oficiale primite de la instituții și cercetători, cuprinzând invitații la colaborare sau la conferințe.

Scrisorile venite din străinătate nu au fost arhivate de Mușlea în același ritm cu scrisorile primite din țară, care erau mai direct legate de materialele folcloristice întrate și aveau așadar prioritate în economia Arhivei. Pe parcursul anilor, Mușlea a manifestat însă o preocupare crescândă de a documenta aceste schimburi epistolare în vederea arhivării, păstrând, alături de originalele venite din străinătate, și dublurile la indigo ale dactilogramelor proprii expediate ca răspuns sau/și ciornele de mână ale răspunsurilor sale. În alte cazuri a ținut să noteze pe scrisorile primite scurte mențiuni privind data și conținutul răspunsului său. Această manieră de documentare este un reflex al deprinderilor sale organizatorice pe care și le-a impus de la bun început în gestionarea Arhivei, și care aveau să stârnească admirația contemporanilor⁴².

Ceea ce deținem astăzi în acest fond de corespondență este cu siguranță mult mai puțin decât a existat în realitate. O parte din scrisori s-au pierdut probabil în cursul mutărilor succesive ale materialelor

³³ Folclorist (1909-2011), primul director al Arhivei de Folclor Lituanian din Kaunas, între 1935-1944.

³⁴ Medic, folclorist amator din Bournemouth, Marea Britanie.

³⁵ Etnograf și sociolog (1888-1968), unul dintre întemeietorii etnologiei suedeze. A lucrat la Muzeul Nordic (Nordiska Museet) din Stockholm.

³⁶ A trăit între anii 1886 și 1971, fiind arhivist și director la Norwegian Folklore Collection (NFS) și profesor de folcloristică la Universitatea din Oslo.

³⁷ Reputat germanist olandez (1890-1964), specializat în istorie proto-germană.

³⁸ Etnolog și antropolog (1874-1944), considerat fondatorul științei etnologice la sârbi; primul profesor de antropologie fizică de la Universitatea din Belgrad.

³⁹ Lingvist specializat în românică; a activat la Praga.

⁴⁰ Folclorist. A trăit între anii 1895 și 1970.

⁴¹ Cu toate că Schullerus a trăit în spațiul românesc și a fost un străin naturalizat, având și contribuții la folcloristica românească, l-am inclus aici pentru faptul că scrisorile sale sunt redactate în limba germană.

⁴² Spre exemplu, aprecierile elogioase ale lui Ovidiu Bârlea la prima sa vizită, în 1949, în arhiva clujeană, pe atunci adăpostită în cabinetul lui Ion Breazu – cf. Cosmina Timoce-Mocanu, *Un epistolar inedit...*, p. 366.

Arhivei în locații provizorii după întoarcerea din refugiul de la Sibiu, Mușlea fiind nevoit la un moment dat chiar să adăpostească arhiva în propria-i casă⁴³. După cum precizam, rămân câțiva folcloriști ale căror scrisori ne lipsesc în totalitate, păstrându-se numai mențiuni despre schimbul epistolar în memoriile sau rapoartele de activitate ale lui Mușlea: Walter Anderson⁴⁴ (Tartu), Lutz Röhrich⁴⁵ (Mainz), Adolf Spamer⁴⁶ (Dresda), Hans Ellekilde⁴⁷ (Copenhaga), Earl Herter⁴⁸ (Londra), Mario Ruffini⁴⁹ (Milano), Kurt Ranke⁵⁰ (Kiel) ș.a.

Pe de altă parte, este cert și faptul că această rețea de relații internaționale pe care folcloristul clujean a reușit să și-o creeze a fost doar o concretizare parțială a intențiilor sale, care în realitate erau cu mult mai ambițioase. Obiectivul său fundamental privitor la vizibilitatea arhivei pe plan internațional s-a realizat din păcate doar parțial, pentru că Mușlea nu a mai reușit să își ducă la îndeplinire o serie de intenții în acest sens, fiind copleșit de multitudinea responsabilităților sale profesionale, de cutremurele perioadei istorice pe care a străbătut-o și de sănătatea sa precară. Între altele, amintim că proiecta o scrisoare și pentru directorul Societății Naționale de Istorie și Etnologie a Greciei din Atena, păstrându-se ciorna unei scrisori în limba franceză (probabil din anii '30).

În studiile sale dedicate Arhivei de Folclor a Academiei Române, Alexandru Dobre remarca foarte just că „nimic din activitatea Arhivei și a lui Mușlea nu a avut un caracter gratuit sau întâmplător”⁵¹. Cercetătorul bucureștean se referea în primul rând la acțiunile multiple și inspirate pe care directorul AFAR le-a proiectat și desfășurat pentru a-și forma și menține rețeaua de culegători de folclor din țară (articole

⁴³ Cf. Ion Cuceu, Prefață la Ion Mușlea, *Arhiva de Folclor...*, p. 25.

⁴⁴ Folclorist eston (1885-1962), unul dintre principalii reprezentanți ai metodei istorico-geografice în folcloristică.

⁴⁵ Folclorist german specializat în naratologie (1922-2006).

⁴⁶ Filolog și folclorist german ce a trăit în perioada 1883-1953. Indicii despre scrisori trimise de Mușlea către Spamer se găsesc în fondurile de corespondență ale Berlin-Brandenburgische Akademie der Wissenschaften (Berlin) și Institut für Sächsische Geschichte und Volkskunde (Dresda).

⁴⁷ Folclorist danez (1891-1966).

⁴⁸ Neidentificat de noi până acum.

⁴⁹ Romanist, românist și traducător italian (1896-1980).

⁵⁰ Folclorist german specializat în naratologie (1908-1985); a întemeiat revista „Fabula” și a inițiat editarea enciclopediei internaționale a basmului: *Enzyklopädie des Märchens*.

⁵¹ Alexandru Dobre, „Ion Mușlea. Chestionarele Arhivei de Folclor a Academiei Române”, în *Folclorul și etnografia sub protecția Academiei Române*, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2002, p. 195.

de îndrumare în presa destinată învățătorilor, instruire individuală prin scrisori personale, premiarea celor mai harnici culegători, acordarea de stimulente materiale și onorifice ș.a.).

Afirmația este valabilă în aceeași măsură și în privința corespondenței externe a lui Mușlea, unde, la fel, totul a fost extrem de bine gândit și, mai ales, pus în aplicare fără întârziere, cu o admirabilă perseverență. Deja din excursia sa de documentare în vestul și nordul Europei din iulie-august 1928, Mușlea urmărea să își facă primele contacte internaționale în calitate de folclorist, oferindu-se să comunice specialiștilor străini date din folclorul românesc. În acest sens, la 6 august 1928, la doar câteva zile după vizita lui Mușlea, Karl Robert Villehad Wikman, directorul Institutului de Etnologie Nordică din Åbo – Finlanda, îi scria extrem de cordial, altminteri cu un interes foarte concret legat de o documentare folcloristică: „Ich danke allerdings am Herzlichsten für das kurze Zusammentreffen in Åbo und nehme Ihre freundliche Versprechung zurückzukommen in guter Acht”⁵².

Întrucât nu era timp de pierdut (Mușlea înțelegea folcloristica sub semnul urgenței de a înregistra tradiția orală, dar și sub imperativul sincronizării cu știința europeană), directorul Arhivei clujene pare să fi conceput o adevărată strategie de a lega relații cu instituții omoloage din străinătate.

Cum proceda Mușlea? Se informa din periodicele de specialitate despre instituțiile care prezentau interes pentru cercetarea folclorică și făcea imediat pașii necesari pentru a iniția dialogul. În acest sens, „Anuarul” Arhivei a funcționat ca o carte de vizită, fiind trimis la multe arhive de folclor și redacții ale unor periodice de profil din străinătate, cu propuneri de schimb de publicații.

În vara lui 1937, Mușlea avea de gând să ia legătura cu Arhiva de Folclor German din Cehia, cu sediul la Praga, despre care o notiță manuscrisă⁵³ ne indică felul cum a găsit această instituție și de unde avea adresa respectivă: „Prager Volkskundearchiv germană!! – am găsit-o în Zeit[schrift] f[ür] V[olks]kunde 1931. Prag XII. Chodska 2a”. Aflat în concediu la Karlovy Vary împreună cu soția⁵⁴ în august 1937,

⁵² „Oricum vă mulțumesc din inimă pentru scurta noastră întâlnire din Åbo și am reținut promisiunea Dvs. prietenoasă că veți reveni”.

⁵³ Institutul „Arhiva de Folclor a Academiei Române” din Cluj-Napoca (IAFAR), Fondul de Manuscrise „Ion Mușlea”, Mapa nr. 1662/5.

⁵⁴ Mulțumiri domnului profesor Ion Taloș pentru această informație, care i-a parvenit din discuțiile personale cu Ion Mușlea și, mai târziu, cu fiul acestuia. Este foarte

Mușlea scrie la Praga. Dar – un *déjà-vu* din 1928 – ratează întâlnirea din cauză că era perioada concediilor: după două zile primește ca răspuns o carte poștală de la așa-numitul Sindicat de Inițiativă din Praga, care îl informează că respectiva arhivă, fiind o anexă a Universității, este închisă pe perioada vacanței.

Mușlea se folosea așadar de orice ieșire în străinătate, chiar și de concediile sale, pentru a încerca să extindă relațiile internaționale ale Arhivei, însă iată că destinul a zădărnicit unele din planurile sale strategice. Dintre acestea poate cel mai notabil a fost acela pe care și l-a propus în amintita excursie de documentare din 1928, de a întemeia la Cluj o secție a asociației folcloristice internaționale Folklore Fellows, proiect despre care ar fi dorit să-i vorbească personal lui Kaarle Krohn, dacă l-ar fi găsit la Helsinki în acea vară⁵⁵.

Dincolo de eforturile personale ale lui Mușlea, o parte din contacte i-au fost intermediare de colegi români, din țară (Romulus Vuia îl indică drept specialist în icoane pe sticlă muzeografului bavarez C. Th. Müller, aflat în vizită la Cluj în 1929; Sextil Pușcariu îl recomandă în 1931 pentru colaborarea la *Volkskundliche Bibliographie*; Teodor Mihăilescu, directorul Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj în anii '50, transmite în 1956 folcloristului american Paul Brewster dorința lui Mușlea de a coresponda cu el) sau stabiliți în străinătate (Vasile Luță de la Universitatea din Berlin, care intermediază colaborarea lui Mușlea la bibliografia internațională a folclorului și etnografiei, îl pune ulterior în relație și cu John Meier).

Alte contacte au rezultat în urma recunoașterii de care s-a bucurat foarte curând Arhiva de Folclor de la Cluj în lumea etnologică internațională, după cum reiese și din următorul fragment epistolar: „The Director of the Estonian Folklore Archive, Tartu, has given me your name and suggested that I might write to you. // I am compiling a book of proverbs of all countries, and am very anxious to increase my collection of the proverbs of your country, which I find very difficult to obtain”⁵⁶.

probabil că soții Mușlea au fost însoțiți în acest concediu și de doamna Lapedatu, mama doamnei Mușlea.

⁵⁵ Cf. Ion Mușlea, „Din activitatea mea de folclorist. Contribuții la cunoașterea mișcării folclorice românești între anii 1925-1965”, în vol. Ion Mușlea, *Arhiva de Folclor...*, p. 156.

⁵⁶ „Directorul Arhivei de Folclor Estonian din Tartu [Oskar Loorits – n.n.] mi-a dat numele Dvs. și a sugerat că aş putea să vă scriu. // Eu compilez o carte de proverbe din toate țările, și doresc foarte mult să îmi sporesc colecția cu proverbe din țara Dvs., pe care le găsesc foarte dificil de obținut”. Expeditorul scrisorii era medicul și folcloristul amator englez Gurney Champion; misiva este datată 2 decembrie 1932.

Tematica epistolarului

În tumultul activității sale din cadrul Arhivei de Folclor, corespondența cu străinii a reprezentat pentru Mușlea în primul rând un mijloc în vederea îndeplinirii scopurilor principale trasate și asumate de el însuși pentru instituție: culegerea și arhivarea folclorului pe baze științifice și informarea cercetătorilor români și străini cu privire la cultura populară românească. Este vorba despre o corespondență pe subiecte care privesc exact aceste probleme, adică despre o „corespondență de specialitate”, cum o numea Ion Taloș în registrul amintit.

Ca urmare, fondul epistolar se prezintă destul de omogen din punct de vedere tematic. În majoritatea lor, scrisorile către și de la cercetătorii străini privesc *documentarea folcloristică* sau *organizarea instituțională a arhivei de folclor*. Nu vom regăsi aici intensitatea dezbaterilor de metodă și concepție științifică ce apare de pildă în corespondența dintre cei doi confrăți în ale etnomuzicologiei, Béla Bartók și Constantin Brăiloiu⁵⁷, însă fondul are o certă valoare științifică și documentară și, într-o mai mică măsură, una biografică. Scrisorile reflectă multiplele laturi ale activității instituționale și științifice a lui Mușlea, pe care le detaliem în cele ce urmează.

a. Rețete de construcție instituțională

Primele scrisori pe care le trimite în străinătate directorul Arhivei clujene sunt legate de construcția instrumentelor de cercetare. Ion Mușlea nu a urmărit niciodată inovația metodologică sau originalitatea metodelor de cercetare, ci numai eficiența acestora, căutând să învețe din experiența celor mai avansate instituții din domeniu. De aceea s-a informat din mai multe surse despre sistemul folosit în alte țări pentru culegerea și teaurizarea folclorului, dorind să facă din chestionarele sale un instrument cât mai precis.

Mușlea nu a căutat un model exclusiv, nici nu a manifestat vreo subordonare teoretică, ideologică sau de natură subiectivă față de un anumit spațiu cultural, adică doar german sau doar scandinav, față de care avea de altfel cea mai mare prețuire, ci a solicitat modele de chestionare de la mai multe arhive de folclor care încheiaseră sau aveau în desfășurare acțiuni de culegere a folclorului.

⁵⁷ Cf. Ferenc László, *36 Bartók-Briefe aus dem Nachlaß von Constantin Brăiloiu*, în „Studia Musicologica Academiae Scientiarum Hungaricae”, Budapesta, tom 40, fasc. 4, 1999, p. 391-457.

Aceste modele au reprezentat pentru folcloristul de la Cluj o sursă de inspirație, dar și o modalitate de a-și controla propriile idei și intuiții folcloristice, fiind utilizate de el „pur orientativ și tehnic”⁵⁸ prin adaptarea structurii și principiilor de bază la realitățile românești. Dacă Mușlea a fost un imitator, atunci cu siguranță a fost unul foarte selectiv și cu mult discernământ, aspect ce reiese și mai clar după consultarea „laboratorului” său de cercetare, format din multe notițe volante și tipărituri adnotate, și în care putem include și corespondența cu străinii.

La 26 septembrie 1930, în aceeași lună în care este numit oficial directorul nou înființatei arhive clujene⁵⁹, Mușlea i se adresa profesorului Karl Plenzat, care conducea Arhiva de Folclor German din Elbing⁶⁰, solicitând informații metodologice concrete legate de organizarea și sistemul de lucru al arhivei respective.

Scrisoarea lui Mușlea nu s-a păstrat, însă din răspunsul lui Plenzat (3 octombrie 1930) deducem că Mușlea îl întrebase despre toate aspectele pe care le considera fundamentale pentru o arhivă de folclor, într-un perfect paralelism cu ceea ce scrisese în memoriile de întemeiere adresate Academiei și în apelurile sale către învățători: și anume chestionarele, catalogarea materialelor culese și, în final, atlasul folcloric: „Vielen Dank für Ihre freundliche Zuschrift vom 26.9. Sehr gerne übersende ich Ihnen alles, was von unseren Aufrufen und Fragebogen noch greifbar ist; desgleichen ein Stück der ersten Rundfrage für den Atlas der deutschen Volkskunde. // Leider hindert Geldmangel das Archiv in letzter Zeit außerordentlich an der Weiterführung seiner Arbeiten. Von Katalogisierung unserer Sammlungen kann kaum die Rede sein. Wir ordnen die einlaufenden Originale nach den Einsendern und die Abschriften – so weit wir sie machen können – nach Sachgebieten. Eine Umgruppierung und Neuordnung soll erfolgen, sobald wir wieder mehr Geld und geeignete Räume haben. // Unsere Versuche kartographischer Darstellungen zur Volkskunde der Nordostmark liegen bisher nur in

⁵⁸ Cosmina Timoc-Mocanu, „Șapte sute șaptezeci și cinci de autori...”, p. 57.

⁵⁹ Cf. Ion Cuceu, Maria Cuceu, „Arhiva de Folclor a Academiei Române și fondatorul ei”, în Ion Mușlea, *Arhiva de Folclor...*, p. 46.

⁶⁰ Oraș în Prusia răsăriteană (parte a Coridorului polonez între 1920 și 1938), astăzi Elbląg – Polonia.

den hier gezeichneten Karten vor. Veröffentlicht ist davon noch nichts”⁶¹.

Aportul chestionarelor și circularelor folcloristice trimise de Plenzat la elaborarea chestionarelor AFAR⁶² este pus în lumină și din interiorul corespondenței. Mușlea a adresat solicitări similare și altor instituții, după cum reiese și din scrisorile lui Paul Geiger, care i-a trimis în mai multe rânduri modele de chestionare și circulare ale anchetei folclorice elvețiene, împreună cu instrucțiunile aferente privind distribuirea lor⁶³. Mușlea era la curent și cu chestionarele arhivelor de folclor maghiare, dar și din alte țări europene, aspect care însă nu se reflectă în corespondența păstrată.

Schimburile epistolare internaționale ale folcloristului clujean luminează așadar fațete mai puțin cunoscute din elaborarea chestionarelor Arhivei și vin să confirme că metodologia utilizată nu continua nemijlocit tradiția românească a culegerii folclorului prin metoda indirectă, practică în folcloristica noastră încă din secolul al XIX-lea. Demersul lui Mușlea a fost diferit de cele anterioare tocmai prin adaptarea la realitățile românești a modelelor vestice și nordice care l-au inspirat⁶⁴.

⁶¹ „Vă mulțumesc mult pentru amabila Dvs. scrisoare din 26.09. Cu mare plăcere vă trimit tot ce mai am la îndemână din circularele și chestionarele noastre; la fel un exemplar din prima circulară pentru Atlasul Etnografic German. // Din păcate lipsa banilor împiedică în ultimul timp extrem de mult arhiva noastră să-și continue lucrările. Despre catalogarea culegerilor noastre nici nu poate fi vorba. Noi ordonăm originalele care intră după expeditori, iar copiile – în măsura în care le putem face – după domeniile culturii populare. Vom face o regroupare și reordonare de îndată ce vom avea mai mulți bani și încăperi adecvate. // Încercările noastre de reprezentare cartografică a etnografiei din Nordostmark există până în prezent doar în hărțile desenate aici. Încă nu s-a publicat nimic din ele” (IAFAR, Fondul de Manuscrise „Ion Mușlea”, Mapa nr. 1609/8).

⁶² Fapt subliniat și de Cosmina Timoce-Mocanu, în „Șapte sute șaptezeci și cinci de autori...”, p. 56-57.

⁶³ În cursul anului 1932, Paul Geiger i-a trimis extrase din broșurile Anchetei folclorice elvețiene, revenind în anii următori cu alte suplimente tipărite.

⁶⁴ „Cu toată evidența unor aspecte de continuitate în cadrul unei tradiții științifice, demersul era deosebit de cele anterioare (B. P. Hasdeu, Nicolae Densușianu, Theodor Sperantia, Traian Gherman ș.a.) și fusese inspirat de modele vest-europene și nordice, în formule instituționalizate”, Ion Cuceu, Prefață la Ion Mușlea, *Arhiva de Folclor...*, p. 25.

b. Răspuns la solicitări de informații folcloristice

Oferirea de sprijin documentar la cerere, fără garanția unui schimb, era un obiectiv asumat de Mușlea în primul rând de dragul științei, cu conștiința de a contribui astfel la ea, dar și din dorința de a face cunoscut folclorul românesc în străinătate, din convingerea că *doar comparativismul* dă cercetărilor etnologice adâncime și greutate. Mușlea este de altfel considerat „cel dintâi care face cunoscute și aplică la noi metodele școlii istorico-geografice”⁶⁵, în care arhivele de folclor jucau un rol esențial.

În acest scop, Mușlea se plasează de la bun început în postura de a servi, transmițând explicit străinătății această deschidere încă din articolul introductiv al primului număr din „Anuar”. Ideea că una din funcțiile de bază ale arhivei este „să stea la dispoziție” cu material folcloric autohton sau, cu alte cuvinte, „satisfacerea cercetătorilor români și străini în chestiuni de specialitate”⁶⁶, revine în toate numerele din „Anuar”. Mușlea subliniază acest lucru și în rapoartele de activitate oficiale înaintate lui Sextil Pușcariu, superiorul său direct, reluând aceleași formulări: „«Arhiva» a continuat să stea la dispoziția instituțiilor sau particularilor, care au nevoie de informații asupra folklorului românesc, satisfăcând cererile următorilor cercetători (cităm numai pe cei străini)”⁶⁷.

Cu toate că Arhiva dispunea de un secretar remunerat⁶⁸ care dactilografia textele, operația era cronofagă, iar Mușlea se implica direct în rezolvarea ei. Nu este greu să ne închipuim ce mult timp consumau excerptarea materialelor, rezumarea și traducerea, apoi dactilografierea și expedierea lor. Mușlea nu a făcut niciodată rabat de la calitate în această privință.

Scrisorile cu întrebări și răspunsuri despre anumite obiceiuri sau motive folclorice sunt, pentru cititorii postumi ai epistolarului, capitolul cel mai interesant și mai consistent din punct de vedere științific, care

⁶⁵ Ion Taloș, „Ion Mușlea” [studiu introductiv], în Ion Mușlea, *Cercetări etnografice...*, vol. I, p. XXXV.

⁶⁶ Ion Mușlea, [Raport de activitate pe anii] (1946-1947) adresat lui Sextil Pușcariu, în Ion Mușlea, *Arhiva de Folclor...*, p. 271-274.

⁶⁷ Ion Mușlea, *Raport anual (1932)*, în „Anuarul Arhivei de Folklor” (AAF), Cluj, nr. II, 1933, p. 248. Formulări similare în rapoartele de activitate din nr. I, 1932, p. 251; nr. IV, 1937, p. 264; nr. V, 1939, p. 214 și nr. VI, 1942, p. 3.

⁶⁸ „Dl Ion Mărcuș, secretarul și singurul funcționar al Arhivei”, cf. I. Mușlea, Prefață, în AAF, nr. VI, 1942, p. 1.

poate reprezenta în sine o sursă de documentare pentru etnologii de azi. Astfel, Jovan Erdeljanović se convinge, în urma schimbului epistolar cu Mușlea, că unele obiceiuri practicate de sârbii din Banat fuseseră preluate de la românii cu care conviețuiau. Zdeněk Wittoch îi dă prilejul lui Mușlea să reflecteze și să comunice informații asupra motivului mării în folclorul românesc. John Meier rezumă în scrisorile lui balade germane, formulând întrebări și ipoteze care se verifică sau se infirmă prin materialele trimise de Mușlea.

c. „Anuarul Arhivei de Folklor” și schimbul cu publicații de profil străine

Deja de la al doilea număr, „Anuarul” ni se înfățișează ca o revistă aflată în dialog cu străinătatea. Introducerea lui Mușlea la articolul său dedicat snoavei despre femeia necredincioasă este o pledoarie pentru cercetările comparate și pentru transparența informației din arhivele de folclor. Mesajul a fost perceput ca atare în străinătate, primind un *feedback* pozitiv prin recenzia lui Fritz Boehm, în cel mai cunoscut periodic de etnografie și folclor din Germania, „Zeitschrift des Vereins für Volkskunde”⁶⁹.

Mușlea a avut foarte multe inițiative de schimb de publicații, urmărind pe de o parte să fie la curent cu cercetările din afara țării, iar pe de altă parte să își promoveze publicația proprie în lumea științifică europeană. Un al treilea obiectiv era acela de a dota biblioteca Arhivei. Începând cu numărul II al „Anuarului”, Mușlea dă, în cadrul raportului de activitate din final, lista periodicelor străine intrate în bibliotecă la schimb cu „Anuarul” Arhivei, anunțând că „prin apariția Anuarului s-a putut ajunge la un prețios schimb de publicații cu următoarele reviste străine”⁷⁰.

În anul 1933 erau deja 10 astfel de publicații, în perioada 1937-1939 atingeau maximul de 12, pentru ca în 1945 Mușlea să comunice dezolat cititorilor numărului VII din „Anuar” că, „din cauza

⁶⁹ În scrisoarea din 31 octombrie 1931, Fritz Boehm, redactorul șef al revistei de la Berlin, mulțumește pentru trimiterea primului număr al „Anuarului” și îl informează pe Mușlea despre intenția sa de a redacta o recenzie, beneficiind de ajutorul lui Vasile Luță pentru traducerea textelor din volum. În același timp își exprimă regretul că schimbul de publicații propus de Mușlea nu se poate înfăptui din cauze editoriale (IAFAR, Fondul de Corespondență). Recenzia a apărut în vol. III pe anul 1931 al revistei „Zeitschrift des Vereins für Volkskunde”, p. 293-294.

⁷⁰ Ion Mușlea, *Raport anual...*, în AAF, nr. II, 1933, p. 248.

împrejurărilor internaționale și a schimbării sediului Arhivei, schimbul cu Anuarul ei nu ne-a mai adus nici o publicație din străinătate”⁷¹.

Nici înainte, și nici după război, Mușlea nu a pregetat să insiste în scrisori pentru a asigura continuitatea schimburilor de publicații, atât de dificil de achiziționat din fondurile restrânse ale Arhivei. Eforturile sale în acest sens au fost remarcabile. Reluarea solicitării atunci când ea nu a fost onorată, perseverența cu care insista pentru câte un fascicul lipsă din publicațiile primite, revenind când interlocutorul a uitat și înșirând din nou numerele lipsă, găsind soluții de compromis atunci când partenerii schimbului reclamau nemulțumiri, ne pot apărea astăzi, în epoca *e-book*-urilor și a lecturilor pe internet, de-a dreptul copilărești. Acestea izvorau însă din dorința de a dispune de colecții de periodice complete, dublată de acribia bibliotecarului profesionist.

În scrisorile pe această temă, comunicarea este acaparată de aspectul sec al unui troc biblioteconomic, dat fiind că schimburile de publicații erau uneori condiționate editorial de numărul de pagini și presupuneau compensarea diferențelor prin alte publicații, așa după cum îi scria la 30 noiembrie 1938 etnograful suedez Sigurd Erixon: „«Folk-Liv» comprend cette année-ci 416 pages, mais à partir de l’an prochain 448 pages par an, chaque numéro richement illustré. Est-ce que ma revue correspondrait à peu près à l’annuaire de l’Academia romaine, ou publie-t-elle aussi d’autres ouvrages? Si vous le désiriez, je peux commencer l’échange par 1937, la première année de publication de «Folk-Liv»”⁷².

Mușlea îi răspundea astfel la 12 decembrie același an: „A votre lettre du 30 novembre, concernant l’échange entre «Folk-Liv» et mon «Annuaire», j’ai le honneur de Vous communiquer que la publication de l’Académie Roumaine ne dépasse pas, pour le moment, 270 pages. Cependant, pour vous dédommager, je m’oblige à Vous envoyer chaque année encore un volume récent de folklore roumain, ou, si Vous préférez, un de mes Annuaire précédents (I-III). // Au cas où cet arrangement vous convient, je Vous prie de continuer à m’envoyer votre revue (1938). N’ayant pas besoin de la première année – car je possède

⁷¹ Idem, Prefață, în AAF, nr. VII, 1945, p. VII.

⁷² „«Folk-Liv» cuprinde anul acesta 416 pagini, dar începând cu anul viitor va cuprinde 448 de pagini pe an, și fiecare număr va fi bogat ilustrat. Ar corespunde revista mea aproximativ Anuarului Academiei Române sau altor lucrări publicate de ea? Dacă veți dori, pot începe schimbul cu anul 1937, primul an de apariție a revistei «Folk-Liv»” (IAFAR, Fondul de Corespondență).

bien le «Folk» I (fascicule 1-2, parues en 1937) –, je Vous prie de considérer l'«Annuaire» IV, que je vous ai expédié au mois de septembre, comme échange pour «Folk-Liv» 1938”⁷³.

În paranteză fie spus, Mușlea făcea aici totuși o confuzie, întrucât revista „Folk-Liv” redactată de Erixon la Stockholm nu continua revista „Folk”, periodicul efemer al Asociației Internaționale de Folclor și Etnologie, editat de Jan de Vries (Olanda) și sistat după primul an de apariție, cu toate că între cele două redacții a existat o predare-preluare de materiale publicabile.

În 10 septembrie 1935, folcloristul german Ferdinand Herrmann îi sesiza lui Mușlea următoarele într-o scrisoare: „Sehr geehrter Herr Muslea! // Bei Erscheinen von Heft 1 des Jahrgangs 1935 der «Oberdeutschen Zeitschrift für Volkskunde» stellen wir fest, dass weder vom Jahr 1934 noch vom laufenden Jahr bei uns ein Heft des «Anuarul Arhivei de Folklor» eingegangen ist. Da wir Ihnen den Jahrgang 1934 unserer Zeitschrift ganz zugesandt haben, möchten wir anfragen, ob Sie weiterhin auf unseren Zeitschriften-Tausch Wert legen. Zusagenderweise würden wir Ihnen sofort das Heft 1 zugehen lassen”⁷⁴.

După 1933, din cauza lipsei de fonduri, „Anuarul” devenise... bianual și nu a mai apărut în 1934. Probabil că Mușlea a reușit să propună și de această dată un „aranjament” convenabil, căci revista „Oberdeutsche Zeitschrift für Volkskunde” (editată la Buhl) a mai intrat în biblioteca Arhivei o vreme, până în anul 1937 inclusiv.

Nu trebuie să judecăm pripit acest aspect. El arată, dintr-un alt punct de vedere, că în cele mai multe țări europene arhivele de

⁷³ „Ca răspuns la scrisoarea Dvs. din 30 noiembrie privind schimbul dintre «Folk-Liv» și «Anuarul» meu, am onoarea să vă comunic că publicația Academiei Române nu depășește pentru moment 270 de pagini. În schimb, ca să compensez diferența față de publicația Dvs., mă oblig să vă trimit în fiecare an încă un volum recent de folclor românesc, sau, dacă preferați, unul dintre Anuarurile mele precedente (I-III). // În cazul în care acest aranjament vă convine, Vă rog să continuați să îmi trimiteți revista Dvs. (1938). Nu este nevoie de primul număr, fiindcă sunt deja în posesia revistei «Folk» I (fasciculele 1-2, apărute în 1937). Vă rog să considerați «Anuarul» IV, pe care vi l-am expedit în luna septembrie, ca schimb pentru „Folk-Liv» 1938” (IAFAR, Fondul de Corespondență).

⁷⁴ „Stimate domnule Mușlea! // La apariția numărului 1 pe anul 1935 al revistei noastre, «Oberdeutsche Zeitschrift für Volkskunde», constatăm că nici pentru anul 1934, nici pentru anul curent nu ne-a intrat nici un volum din «Anuarul Arhivei de Folklor». Deoarece noi v-am trimis în întregime volumul pe anul 1934, dorim să vă întrebăm dacă vă mai interesează schimbul nostru de reviste. În cazul în care confirmați, vă vom trimite imediat numărul 1” (IAFAR, Fondul de Manuscrise „Ion Mușlea”, Mapa nr. 1662/8).

folclor și redacțiile periodicelor de profil se confruntau cu probleme financiare similare.

d. Colaborarea la „Volkskundliche Bibliographie”

Bibliografia generală a etnografiei și folclorului european se publica în perioada interbelică în Germania, sub egida Asociației Societăților Germane de Etnografie și Folclor (Verband Deutscher Vereine für Volkskunde), fiind coordonată însă de la Basel, de către cercetători elvețieni. Până în 1929 redacția a fost condusă de Eduard Hoffmann-Krayer, fiind apoi preluată de colegul său mai tânăr Paul Geiger. Ion Mușlea a fost cooptat pentru partea de bibliografie românească în anul 1931, prin intermediul lui Vasile Gh. Luță, care funcționa ca lector de limba și literatura română la Universitatea din Berlin. Acesta s-a adresat lui Sextil Pușcariu, care l-a recomandat pe Mușlea⁷⁵.

La 21 octombrie 1931 Geiger i-a trimis lui Mușlea prima scrisoare, la care a anexat și instrucțiunile de lucru pentru bibliografie, Mușlea urmând să pregătească titlurile publicațiilor românești apărute în anul 1928. Geiger încheia cu următoarea precizare: „Es wird mich freuen, wenn Sie die nicht sehr verlockende Arbeit übernehmen und ich bitte Sie, mir Ihre Beiträge falls es möglich ist, bis Ende dieses Jahres zuzustellen”⁷⁶.

Folcloristul clujean s-a încadrat în termenul-limită impus, făcându-și astfel debutul în această mare operă colectivă bibliografică. Colaborarea cu Geiger va dura până în anul 1949, fiind menținută în tot acest timp printr-o corespondență succintă, dar susținută, întreruptă doar în perioada 1944-1946 din cauza războiului, timp în care și lucrările pentru bibliografie s-au oprit. Este un schimb epistolar auster, care stă sub semnul muncii comune și al crizei de timp.

După 1949, editarea volumelor bibliografiei folclorice internaționale a continuat într-un context european modificat, dar într-o

⁷⁵ Mușlea i-a confirmat lui Sextil Pușcariu acceptarea colaborării într-o scrisoare din 11 august 1931, publicată în Cosmina Timoce-Mocanu, *Note și comentarii la un epistolar...*, p. 341. Pentru demersurile premergătoare contactului, v. și Ion Taloș, *Sextil Pușcariu și John Meier în corespondență (1941-1943)*, în *Caietele Sextil Pușcariu*, III. Actele Conferinței Internaționale „Zilele Sextil Pușcariu” (ediția a III-a, Cluj-Napoca, 14-15 septembrie 2017), Cluj-Napoca, Editurile Scriptor/Argonaut, 2017, p. 399.

⁷⁶ „Mă voi bucura dacă veți prelua această muncă nu foarte atrăgătoare și vă rog să-mi trimiteți contribuțiile Dvs. dacă e posibil până la sfârșitul acestui an” (IAFAR, Fondul de Corespondență).

formulă editorială asemănătoare, sub direcția lui Robert Wildhaber, cu care Mușlea a corespondat, într-o notă ceva mai personală, până către sfârșitul anilor '50.

e. Răspuns la invitații de colaborare cu articole și de participare la conferințe internaționale

Acest subiect este reprezentat doar într-o mică măsură în corespondența păstrată. Ne lipsesc, spre exemplu, urmele comunicării epistolare cu editorul parizian P. L. Duchartre, care îi propusese în anul 1929 să publice o lucrare amplă despre icoanele pe sticlă și xilogravurile populare românești, proiect care din păcate a eșuat în faza de tipărire din cauza falimentului editurii, iar Mușlea nu și-a mai recuperat niciodată manuscrisul și icoanele trimise pentru ilustrare⁷⁷. Inițiativa editurii de la Paris venise probabil ca urmare a participării lui Mușlea, în octombrie 1928, la primul Congres Internațional de Artă Populară, cu o comunicarea intitulată *La peinture sur verre chez les Roumains de Transylvanie*.

Sub semnul ghinionului a stat și publicarea studiului cu titlul *Le mouvement folkloriste en Roumanie*, a cărui primă variantă a fost redactată de Mușlea în 1937 la cererea lui Jan de Vries pentru revista internațională „Folk” și privea cercetarea folclorului în România până la data respectivă. Deoarece revista și-a încetat apariția chiar după primul număr, șpalturile deja corectate de Mușlea au fost predate de Vries în 1938 lui Sigurd Erixon, redactorul-șef al revistei suedeze „Folk-Liv”. Acesta i-a promis lui Mușlea că va publica articolul într-un număr viitor al revistei sale și l-a încurajat să-și actualizeze între timp textul. Printr-o neșansă, probele articolului i-au sosit lui Mușlea cu o întârziere de patru luni, în octombrie 1939, fără notele de subsol. Deși Mușlea a trimis probele corectate, studiul nu a mai fost publicat, iar redacția nici măcar nu i-a comunicat acest lucru. Desigur, explicația are legătură cu situația politică precară din Europa și izbucnirea războiului. În 1946, Mușlea afla prin intermediul studentului finlandez Jorma Hongisto, care intrase în relație cu Arhiva, că articolul său nu apăruse în „Folk-Liv”.

În ianuarie 1947, Paul Geiger a lansat, în numele Societății Elvețiene de Etnografie și Folclor, al cărei secretar era, un apel către etnologii din Europa de a relua colaborările științifice după război,

⁷⁷ Ion Mușlea, „Din activitatea mea de folclorist...”, p. 153-154.

propunându-le redactarea unui scurt raport despre activitatea etnologică din țările lor în anii conflagrației. Așa se face că periodicul „Schweizerisches Archiv für Volkskunde” i-a publicat lui Mușlea un articol de sinteză cu un titlu asemănător, privind însă doar perioada 1940-1946⁷⁸, articol în care probabil se regăsesc unele idei din textul inițial conceput în 1937.

Alte invitații la colaborare cu studii nu au putut fi onorate de Mușlea din lipsă de timp sau din cauze medicale (spre exemplu, propunerea lui Ferdinand Herrmann, din 1939, de a redacta un capitol despre simbolurile poporului român pentru un dicționar de simboluri, aflat în proiect⁷⁹). Din aceleași motive, dar și fiindcă după 1947 călătoriile peste graniță deveniseră mai dificile, Mușlea nu a putut da curs unor invitații la conferințe din străinătate (între alții, Adolf Spamer l-a chemat în 1947 la sesiunea aniversară a Academiei Germane de Științe din Berlin⁸⁰).

Limbile și limbajul corespondenței străine a lui Ion Mușlea

Într-o majoritate covârșitoare, scrisorile lui Mușlea către folcloriștii străini sunt redactate în limba franceză. Mușlea a stabilit probabil de la început că preferă să răspundă în franceză, indiferent de limba în care i se scrie. De aici decurge situația aparte în care, citind fără probleme în germană, el răspunde totuși în franceză la scrisorile care-i sunt adresate în limba germană. Așa a procedat cu cercetătorii Paul Geiger și John Meier, care îi scriu în germană, limba lor maternă, dar și în relațiile epistolare cu estonul Oskar Loorits, cu lituanianul Jonas Balys și cu sârbul Jovan Erdeljanović. Preferința pentru franceză este confirmată și de prima scrisoare a americanului Paul Brewster din 27 mai 1956, din care reiese clar că Mușlea i-a propus, printr-un intermediar, să corespundeze în franceză.

Germana a funcționat timp de multe decenii ca limbă de circulație a cercetării folcloristice europene, dată fiind amploarea cercetărilor din acest domeniu în țările de limbă germană de la Frații Grimm încoace. De asemenea, cele mai avansate instituții de

⁷⁸ Idem, *Le mouvement folklorique roumain de 1940 à 1946*, în „Schweizerisches Archiv für Volkskunde”, Basel, tom XLIV, 1947, p. 159-163.

⁷⁹ Scrisoarea lui Ferdinand Herrmann (Heidelberg) către Mușlea din 2 februarie 1939 (IAFAR, Fondul de Corespondență).

⁸⁰ Cf. Ion Mușlea, „Din activitatea mea de folclorist...”, p. 174.

specialitate din Scandinavia și țările baltice erau germanofone, iar Școala naratologică finlandeză a utilizat cu preponderență această limbă în publicațiile sale de mare impact.

Mușlea însuși era de părere că folcloristica nu se poate practica fără cunoașterea limbii germane⁸¹, însă probabil că atunci când se pune problema să scrie în această limbă era foarte perfecționist. Sau poate că redactarea în germană îi lua mai mult timp și de aceea prefera franceza, care îi era cu siguranță mai apropiată, ca absolvent al filologiei franceze la Cluj și beneficiar al unei burse la Paris în anii 1923-1925. Prin comparație, bunul său prieten Petru Caraman s-a dovedit mult mai curajos, abordând frontal și fără complexe problema redactării de scrisori în germană⁸², însă remarcabilul poliglotism care i-a fost savantului ieșean un avantaj în cultivarea unor relații epistolare extinse nu este la îndemâna oricui.

O excepție notabilă în cadrul corespondenței externe a lui Mușlea o reprezintă scrisorile către Geiger și Meier din refugiul sibian (10 septembrie 1942, respectiv 30 decembrie 1942). Spre deosebire de restul epistolelor adresate de către Mușlea celor doi folcloriști, aceste scrisori au fost redactate în germană. În condițiile războiului, pe fondul ocupării Franței de către Germania, aceasta putea părea o soluție mai ferită de complicații și scutită de cenzură.

Printre excepții trebuie menționat și schimbul de scrisori în limba română, din anul 1957, cu folcloristul ceh Zdeněk Wittoch, care știa bine românește și i-a solicitat lui Mușlea informații pe marginea temei „Marea în folclorul românesc”. Tot aici se cuvine amintită și scurta corespondență ca doctorand cu Adolf Schullerus, polihistorul sas de la Sibiu, dintre anii 1926-1927, unde cei doi parteneri de dialog epistolar scriu fiecare în limba sa maternă.

De obicei, Mușlea își redacta răspunsurile mai întâi în română și apoi le traducea în franceză, ele fiind dactilografiate cel mai probabil de către secretarul arhivei. În anii '50, doamna Maria Mușlea, soția folcloristului, își dă concursul (de prisos să mai menționăm: neremunerat) la traducerea în limba franceză a corespondenței directorului arhivei. Nu e o situație singulară în epocă, și nici în etnologie:

⁸¹ Zenovie Cârlegea, Cu Prof. univ. dr. Ion Taloș: *Etnofolcloristica românească de azi în context european*, în „Portal-MĂIASTRA”, Târgu-Jiu, an VII, nr. 3 (28), 2011, p. 51-52.

⁸² Petru Caraman, *op. cit.*, vol. I. *Scrisori trimise*. Ediție îngrijită de Ion H. Ciubotaru și Remus Zăstroiu, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2016, *passim*.

a se vedea, spre exemplu, cazul lui Zoltán Kodály, care a purtat o vastă corespondență în cinci limbi și a cărei soție redacta ea însăși, în numele etnomuzicologului, multe din răspunsurile adresate folcloriștilor străini⁸³.

Particularitățile stilistice ale corespondenței lui Mușlea cu cercetătorii străini decurg din tematica ei. Spre deosebire de corespondența românească a lui Mușlea, cea externă rămâne în general la nivelul rezervat și distant al comunicării profesionale. Limitându-se de obicei la enunțarea frustră a solicitărilor, ea depășește rareori cadrul impersonal al problematicii documentare sau bibliografice. Multe dintre scrisori au conținutul și aspectul unor adrese oficiale, fiind expeditiv (de pildă, Geiger și Rohlf preferă cartea poștală). Se comunică la obiect, punctual. Răspunsurile trimise de Mușlea sunt redactate de regulă pe coli tipizate, cu antetul tipărit al Arhivei, conform uzanțelor din instituțiile europene, ceea ce reprezintă o evidentă marcă de calitate.

Dar nu numai aspectele formale, ci și exprimarea standardizată din textele de răspuns ale lui Mușlea încadrează epistolarul în corespondența de tip oficial. Formulele de curtoazie epistolară, precum „Am onoarea să...”, iar în final „Vă rog să primiți asigurarea stimei mele deosebite...” sunt repetitive și dau scrisorilor lui Mușlea un aspect monoton. Ele sunt grăitoare pentru lipsa cronică a timpului, de unde și suportul consistent al d-nei Mușlea la traducerea scrisorilor în franceză.

Câteva din relațiile epistolare ajung, totuși, prin durata mai lungă, la o anumită cordialitate, fără a se depăși însă cadrul profesional. Corespondența cu Paul Geiger este relevantă în acest sens. În ciuda conciziei impuse de timpul care presa și de volumul mare de muncă, legătura s-a consolidat în timp prin munca la proiectul comun, așa încât, după relația intermitentă din timpul războiului, Mușlea i se adresează lui Geiger cu formula „Monsieur et cher confrère”, apelativ pe care îl va folosi de acum înainte în epistolele către folcloristul elvețian, până la ultima scrisoare cu doi înainte de decesul acestuia, în 1951.

Aspecte personale pare să fi conținut corespondența cu Adolf Spamer, care însă nu figurează în fondurile noastre de arhivă. Cu folcloristul german care a activat la Dresda și a coordonat în perioada

⁸³ Zoltán Kodály, *Letters in English, French, German, Italian, Latin*. Editori: Dezső Legány și Dénes Legány, Budapesta, Argumentum/Kodály Archívum, 2002, passim.

interbelică lucrările Atlasului Etnografic German, Mușlea trebuie să fi corespondat încă din anii '40, întrucât în 1947 Spamer îl invita la sesiunea aniversară a Academiei Germane de Științe din Berlin⁸⁴. Institutul German pentru Istoria și Folclorul din Saxonia (Dresda) deține o scrisoare din 31 octombrie 1951 în care Mușlea mulțumește lui Spamer pentru că i-a procurat niște lentile de ochelari care nu se găseau în România⁸⁵.

Revenind la stilul exprimării, nu putem ignora manierele corespondenței scrise, atât de vizibile în aceste manuscrise din care transpare o politețe epistolară specific antebelică. Aerul de eleganță pe care îl respiră toate aceste scrisori denotă existența în fundal a unei adevărate culturi europene a relației de corespondență, în interiorul căreia Mușlea s-a format din tinerețe.

Rememorând convorbirile cu mentorul său, folcloristul Ion Taloș afirma recent că Mușlea avea principiul ferm de a răspunde obligatoriu la orice scrisoare și, ca urmare, era foarte iritat atunci când nu primea răspuns la scrisorile trimise. Cu titlu anecdotic, Taloș relatează că Mușlea i s-a plâns în mai multe rânduri că unii colegi din Capitală nu reacționau la scrisorile sale, concluzionând de fiecare dată sentențios: „Bucureștenii ăștia nu răspund la scrisori”⁸⁶.

Dincolo de limitările lingvistice, din corespondența externă a lui Mușlea răzbate sentimentul pregnant al unei comuniuni de breaslă transfrontaliere și evidența că folcloristul clujean făcea parte din această rețea profesională, vorbind același limbaj cu lumea științifică europeană.

Concluzii

Într-o oarecare măsură, corespondența străină a lui Ion Mușlea zugrăvește sub ochii cititorului o frescă a relațiilor internaționale intra- și interdisciplinare din etnologia perioadei 1930-1966. Dar, mai întâi de toate, ea ne oferă o privire asupra edificiului instituțional al lui Mușlea

⁸⁴ Invitația nu s-a păstrat, dar Mușlea vorbește despre ea în amintirile sale (cf. Ion Mușlea, „Din activitatea mea de folclorist...”, p. 174, unde a notat greșit prenumele folcloristului german: Eduard în loc de Adolf).

⁸⁵ Lăsământul Adolf Spamer de la Institut für Sächsische Geschichte und Volkskunde (Dresda) (<https://kalliope-verbund.info/ead?ead.id=DE-611-HS-3370928> – accesat în 25.07.2020).

⁸⁶ Ion Taloș, într-o intervenție orală din cadrul unei discuții în plen, la Zilele Academice Clujene, organizate de IAFAR la 25 octombrie 2018, pe marginea comunicării mele *Corespondența lui Ion Mușlea cu folcloriști străini*.

dintr-un unghi mai puțin cunoscut, demonstrând că, prin eforturile sale, arhiva clujeană devenise parte din contextul general al etnologiei europene din vremea sa, fiind condusă după jaloane științifice și instituționale sincrone cu cele occidentale.

Epistolele se așază pe mai multe paliere, ce corespund intereselor variate ale „omului-instituție”⁸⁷ care a fost Mușlea: ca folclorist și director de arhivă folclorică, preocupat de metoda de lucru, dar și de dotarea bibliotecii instituției; în calitate de editor de periodic; apoi de colaborator la bibliografia internațională a folclorului și etnografiei; sporadic informându-se și despre temele de cercetare proprii.

Strivit de obligații administrative și organizatorice, nutriend deschideri spre mai multe teme etnologice la care lucra în paralel, cum o dovedesc schițele de articole și cercetări păstrate, rămase nefinalizate, Mușlea găsește totuși timp să inițieze și să întrețină schimburi epistolare peste hotare, cărora le acordă o mare importanță pentru consolidarea prestigiului internațional al instituției pe care o întemeiasă. Edificarea unei arhive de folclor la înălțimea aspirațiilor sale ni se înfățișează din acest epistolar ca un drum anevoios și solicitant, dar mereu ascendent, în care fiecare nouă scrisoare înseamnă un pas înainte și un imbold de a merge mai departe.

În clipele de bilanț, când a constatat că timpul nu i-a mai îngăduit să își finalizeze numeroase proiecte științifice proprii, Mușlea pare să fi regretat timpul investit în acest demers, cum reiese dintr-o scrisoare adresată lui Ovidiu Bârlea la 21 august 1954: „Pân’atunci – am o rugămintă: un cercetător german (oriental!)⁸⁸ mă solicită să-i dau variante românești la basmul căruia Aarne și Aarne-Thompson îi spun: «Die 3 Orangen» (No. 408). Schullerus a cam încurcat nițel lucrurile, bazându-l la 403A. Dar variantele noastre care urmează: Schott No. 25; Ispirescu («Legende...», ed. 1892, p. 307 seq. «Cele 3 rodii aurite»); Papahagi («Basmе aromâne»: pp. 173-175 și 412-417 – No. 63 și No. 122) – reprezintă f[oaarte] bine motivul ce interesează. Neamțului îi trebuie însă și variantele nepublicate. Aici vine rugămintea mea: să cercetezi în colecția Dv. de basme – mi se pare sistematizată după motive sau chiar pregătită de tipar, dacă-mi amintesc – și să-mi trimiți ce poți copia (din cele scurte) sau rezuma (din cele

⁸⁷ Cosmina Timoce-Mocanu, „Șapte sute șaptezeci și cinci de autori...”, p. 31 și 83.

⁸⁸ Încă nu am reușit să-l identificăm pe acest cercetător din RDG.

lungi). Aud? (...) Am avut totdeauna prostul obicei să servesc pe cercetătorii străini care mi-au cerut material românesc: mi se părea că țara noastră e absentă din cultura universală, când folclorul nostru nu e reprezentat. Am rămas cu vechea meteahnă... Mă-njuri? Fă-o, ca și mine, pentru... țară!”⁸⁹

Pentru concepția de viață a generației sale, ideea exprimată de Ion Mușlea în final reprezintă argumentul ultim, ireductibil. Dincolo de sarcasm, cărturarul ardelean ține în continuare la principiul său de pornire, iar intenția lui este să își convingă colegul mai tânăr de importanța acestui demers. Revolta potolită ce răzbate din această confesiune este în fapt anulată prin ultima propoziție. Înțelegem printre rânduri că, dacă ar mai fi fost în situația să o ia de la început, Mușlea ar fi făcut totul la fel, asumându-și, din nou, consecințele.

Notă editorială

Am organizat scrisorile și cărțile poștale după criteriul cronologic, în două etape: mai întâi după data la care încep dialogurile epistolare, iar apoi, în cadrul fiecărui dialog epistolar în parte, din nou cronologic, având în vedere succesiunea scrisoare-răspuns (în cazul când există și copiile sau ciornele scrisorilor expediate de Mușlea). Numerotarea textelor s-a făcut continuu, respectând însă și principiul ordonării consecutive mai sus enunțat, adică grupând sub aceeași cifră epistolele și răspunsurile care le succedă nemijlocit.

Traducerile din germană și franceză îmi aparțin și le-am așezat, fără alte precizări, imediat după scrisoarea sau cartea poștală propriu-zise, desigur omițând paragrafele scrise în română în scrisori. Acolo unde nu sunt indicate numărul sau cota din Fondul de Corespondență, înseamnă că acele scrisori și cărți poștale sunt în curs de arhivare.

Am actualizat ortografia germană și română, păstrând grafia veche a unor cuvinte atunci când ea redă sonorități ale epocii, convenții ortografice specifice unei regiuni (*ss* în loc de *ß* în ortografia elvețiană) sau particularități de scriere ale unor autori. Am marcat prin [sic!] doar greșelile flagrante de formă și conținut. Erorile evidente au fost corectate tacit. Completările și corecturile între paranteze drepte, notele de subsol și traducerile scrisorilor ne aparțin.

⁸⁹ Scrisoarea a fost publicată în Cosmina Timoce-Mocanu, *Un epistolar inedit...*, p. 385.

ANEXA
Selectie din corpusul de scrisori

I. ADOLF SCHULLERUS

1a

Hermannstadt 9.3.926

Sehr geehrter Herr!

Ihren Brief vom 21. Febr. I[etzten] J[ahres] fand ich bei meiner Rückkehr aus Bukarest vor und deshalb kann ich ihn nur heute beantworten.

In meinen Anmerkungen finde ich das Lenoremotiv in sächsischen Märchen nicht. Doch will ich der Sache nachgehn und falls mir etwas aufstößt, es Ihnen mitteilen.

Aber vielleicht ist es nicht überflüssig, Sie auf einige verstärkte Belege aus der rumänischen Märchenlitteratur aufmerksam zu machen. Kennen Sie die Sachen schon, so schadet mein Hinweis weiter nicht.

1. Fratele mort (motivul lui George Coşbuc, Blăstăm de mamă):

Pop-Reteganol, Poveşti nr. 7 p. 61

Revista Albina Vol. XII, p. 847 Legenda busuiocului.

2. Logodnicul mort:

Revista Ghiluşul Vol. II Nr. 3-4 Fata cu dracul

Bota, Poveşti p. 22 Gheorgina

Revista I. Creangă An 7. p. 83 Fata şi strigoiu[l]

- // - // -

An 11, p. 61, Fata şi strigoiu

Tudor Pamfile, Povestiri populare nr. 46, p. 60 Fata şi strigoiu

Stăncescu [?], Alte basme nr. 2 p. 43 Floarea de aur

Sbiera, Poveşti populare nr. 54 p. 312 Strigoiu şi fata

Archiv d[es] Vereins f[ür] Siebenb[ürgische] Landeskunde Bd.

33 p. 433 Das Bild der h[eiligen] Maria

George Cătană, Poveştile Bănatului, Tom II, nr. 1, p. 3, Un vis

I. E. Toruţiu, A fost odată. Poveşti nr. 2, p. 13, Dragostea mortului.

Vielleicht ist es überflüssig, dass ich Sie auf die älteste germanische Fassung der Lenoresage aufmerksam mache, aber zur Sicherheit tue ich es doch. Es ist in der Edda unter den Heldenliedern: Helgakviða Hundingsbana II v. 41 ff.

Näheres über die Lenoresage bei Wackernagel, Kleine Schriften
2. Bd., S. 399 ff.

Zu weitem Auskünften gern bereit
Dr. A. Schullerus
Bischöflicher Vikar, Senator

Stimate domn! // Scrisoarea Dvs. din data de 21 feb. anul trecut am găsit-o la întoarcerea mea din București și de aceea abia astăzi pot să răspund la ea. // În notițele mele nu găsesc motivul Lenore în basmul săsesc. Dar voi aprofunda problema și, dacă dau peste ceva, vă voi comunica. // Poate că nu e de prisos să vă fac atent la câteva repetate atestări din basmele românești. Dacă deja le cunoașteți, indicația mea totuși nu strică. (...) Probabil e de prisos să vă indic varianta germanică cea mai veche a motivului Lenore, dar pentru siguranță o fac totuși. Ea se găsește în Edda, printre baladele eroice (...). Detalii despre balada Lenore găsiți la Wackernagel, Kleine Schriften, vol. 2, p. 399 și urm. // Pentru alte informații vă stau cu plăcere la dispoziție. // Dr. A. Schullerus // Episcop vicar, senator.

Scrisoare olografă în cerneală, 1 coală pliată, 3 p. – IAFAR,
Fondul de Corespondență.

1b

Cluj, la 30.III.926

Stimate Domnule Schullerus,

Primind scrisoarea D-voastră de la 9 Martie, mi-am dat seama că bunăvoința pe care ați arătat-o streinului ce V-a deranjat nu se întâlnește pe toate cărările. Dați-mi voie să vă mulțumesc și să vă păstrez întreaga mea recunoștință.

Nu se putea ca un începător în studiile de folklor să nu profite din cunoștințele D-voastră. Astfel, trei dintre poveștile românești cu „Logodnicul mort” pe cari ați avut bunăvoința să mi le indicați, mi-erău într adevăr necunoscute.

Mulțumindu-Vă încă o dată, Vă rog să-mi permiteți să Vă ofer două mici studii ale mele – și să primiți asigurarea deosebitei mele stime.

Ion Mușlea

Scrisoare olografă, 1 coală format mic pliată, 2 p. recto – Arhiva Bisericii Evanghelice din Sibiu, Fondul de Corespondență „Adolf Schullerus”⁹⁰.

2

Hermannstadt 18.2.927

Sehr geehrter Herr Dr!

Über die Gesellenbruderschaften in Kronstadt (Braşov) ist mir eine besondere Abhandlung nicht erinnerlich. Sehr viel Stoff dazu finden Sie aber in den 7 Bänden der „Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt”, die Sie sicher in der Bibliothek haben. Schlagen Sie bitte da nur die betreffenden Indices auf.

Dagegen finden Sie aus andern Städten und Märkten genügendes verarbeitetes Material.

Hermannstadt:

Franz Zimmermann, Das Register der Johannes-Bruderschaft aus dem 16. u[nd] 17. Jhd. (Archiv des Ver[eins] f[ür] Siebenb[ürgische] Landeskunde XVI, 355 ff.)

Agnetheln (Agnita):

Dr. Joh. Roth, Aus der Zunfzeit Agnethelns (Archiv des Ver[eins] f[ür] Siebenb[ürgische] Landeskunde XXI)

Aus der Vergangenheit und Gegenwart des k[öni]gl[ichen] Marktes Agnetheln. Hermannstadt: [?] bei W. Krafft 1900. s. 63-77 (Sehr wichtig!)

Birihälml (Biertan):

J. M. Salzer, Der k[öni]gl[iche] freie Markt Birihälmls in Siebenbürgen. Wien 1881. Carl Gräber S. 343 ff. (Bruderschaftsordnung)

Siebenb. Sächsisches Wörterbuch. Bd. I. Artikel Bruderschaft.

⁹⁰ Exprimăm mulțumirile noastre doamnei arhivar Monica Vlaicu pentru acordul de a utiliza textul prin publicare.

Im Allgemeinen:

Friedr. Schuler v. Libloy, Materialien zur Siebenb[ürgischen] Rechtsgeschichte. Hermannstadt 1842 S. 175 ff.

Derselbe: Über festliche Bräuche unter den Siebenbürger Sachsen, in: Eugen v. Trauschenfels, Magazin f. Geschichte, Literatur und alle Denkwürdigkeiten Siebenbürgens. 1859 Bd. I, S. I ff.

Ich benütze die Gelegenheit, um Sie noch auf folgende rum[änische] Parallelen zur Lenoresage aufmerksam zu machen:

Papahagi, Basme aromane nr. 136 p. 484

Graiul nostru, Vol. I, p. 313.

Ergebener
Dr. A. Schullerus

Stimate domnule dr.! // Nu îmi amintesc să existe vreo lucrare dedicată special frățiilor de feciori din Brașov. Foarte mult material pe această temă găsiți în cele 7 volume ale lucrării „Izvoare istorice despre orașul Brașov”, pe care cu siguranță o aveți în bibliotecă. Doar uitați-vă la indicii respectivi. // În schimb despre alte orașe găsiți suficient material prelucrat (...). Generalități: Friedr. Schuler von Libloy (...). Profit de ocazie ca să vă fac atent asupra următoarelor paralele românești ale legendei despre Lenore (...) // [Al Dvs.] Devotat // Dr. A. Schullerus.

Scrisoare olografă, 1 coală pliată, 3 p. – IAFAR, Fondul de Corespondență.

II. KARL ROBERT VILLEHAD WIKMAN

3

ÅBO AKADEMI
Institutet för Nordisk etnologi
Åbo, am 6. August 1928

Sehr verehrter Herr Doktor!

Leider war es mich [sic!] nicht möglich zur Statt [sic!] zu sein, als Sie nach Schweden zurückwandte[n]. Ich muss es sehr bedauern, weil es für mich sehr interessant gewesen wäre, Ihre Eindrücke von den

Sammlungen der finnischen Literaturgesellschaft in Helsingfors zu hören. Ich danke allerdings am Herzlichsten für das kurze Zusammentreffen in Åbo und nehme Ihre freundliche Versprechung zurückzukommen in guter Acht. Seit einiger Zeit bin ich, wie gesagt, mit dem Thema der *Altersklassengebräuche bei der Eheschließung* beschäftigt und alles was ich z.B. von Sitten bei *Fensterln* (Kiltgang), *Brautbaum* (Maien bei der Hochzeit), *Jugendbelustigungen und -spiele bei der Hochzeit* (besonders Masken oder Tiermummereien wie der schwedische Bärenanzug) und dgl. bekommen kann, ist hochaktuell. Ich habe neulich die kleine Schrift Josef Hanikas von den „Hochzeitsgebräuchen der Kremnitzer Sprachinsel“ (Reichenberg 1927) gelesen, die eine treffliche Übersicht dieser Gebräuche giebt, freilich nur von deutschen Sprachgebiete[n] in [der] Čeckoslovakei, will aber an [sic!] dieser Schrift hinweisen, weil ihre Herstellung den Jugendgemeinden in vieler Hinsicht nicht nur viel Wertvolles sondern auch Vorbildliches liefert. Etliche Fragen mit denen ich beschäftigt bin sind da berührt. Ich kann mich begnügen, nur ein Paar Fragen zu Ihnen zu stellen. *Erstens* giebt es in Rumänien überhaupt Gebräuche die man als *Fensterln* bezeichnen kann, d.h. nächtliche Zusammenkünfte der männlichen und weiblichen Jugend, vorzugsweise in der Form des Zusammenlegens, entweder wöchentlich am Sonnabend u[nd] Sonntag oder nach Spinnstuben und dergleichen Zusammenkünften der Jugend? *Zweitens* kennen Sie, Herr Doktor, von Rumänien etwa einige Gebräuche (Auskleidung, dramatische Aufführungen) bei der Hochzeit, die mit *Bären* zu tun haben. Ich wäre Ihnen auch nur für ein Paar Literaturhinweisungen sehr dankbar. Die rumänischen Hochzeitsbüchern – wie kann ich sie bekommen? Können Sie mir eine *Antiquarische Buchhandlung* in Bukarest rekommandieren? In den skandinavischen Bibliotheken kann man natürlich sie nicht bekommen. Könnten Sie vielleicht sie überkommen, bitte ich, dass Sie freundlichst mir davon einen Unterricht geben, so dass ich Ihnen ein Postcheck darauf senden kann.

Ich will Ihnen sehr gern unsere Zeitschrift *Budkavlen* fortwährend senden, wenn das Institut im Austausch z.B. Ihre Museumspublikation bekommen kann.

Mit freundlichem Gruss
Ihr
K. Rob V. Wikman

Stimate domnule doctor! // Din păcate nu mi-a fost posibil să fiu în oraș când v-ați îndreptat înapoi spre Suedia. Regret foarte mult, fiindcă ar fi fost foarte interesant pentru mine să aud părerile Dvs. despre culegerile Societății Finlandeze de Literatură din Helsingfors. Oricum vă mulțumesc din inimă pentru scurta noastră întâlnire din Åbo și am luat la cunoștință cu bucurie promisiunea Dvs. prietenoasă că veți reveni. După cum vă spuneam, mă preocupă de ceva vreme subiectul *obiceiuri ale grupelor de vârstă cu ocazia căsătoriei* și tot ceea ce se leagă de exemplu de practici ca *Fensterln*⁹¹ (Kiltgang), *copacul miresei* (copaci de mai la nuntă)⁹², *distracții și jocuri ale tinerilor la nuntă* (mai ales măști sau baluri mascate cu măști de animale, cum ar fi dansul suedez al ursului) și altele, care sunt de mare actualitate pentru mine. Am citit de curând micul volum al lui Josef Hanika despre „Obiceiurile de nuntă ale comunității germane din Kremnitz” (Reichenberg 1927), care oferă o trecere în revistă foarte reușită a acestor obiceiuri, ce-i drept doar despre regiunile germanofone din Cehoslovacia, dar vreau să mă refer la această scriere pentru că ea oferă fraților de tineri în multe privințe lucruri nu numai valoroase, ci și exemplare. Ea atinge și multe aspecte care mă interesează direct. Mă mulțumesc cu a vă pune doar câteva întrebări. În *primul rând*, există în România obiceiuri care pot fi denumite *Fensterln*, adică întâlniri nocturne dintre flăcăi și fete, mai ales sub forma dormitului împreună, fie săptămânal sâmbăta sau duminica sau șezători și alte reuniuni asemănătoare ale tineretului? În *al doilea rând*, cunoașteți, d-le doctor, în România obiceiuri de nuntă (mascare, prezentări dramatice) care au de-a face cu *ursul*? V-aș fi foarte recunoscător chiar și numai pentru câteva indicații bibliografice. Cum aș putea obține niște cărți românești despre obiceiurile de nuntă? Mi-ați putea recomanda o *librărie-anticariat* din București? În bibliotecile scandinave nu se găsesc, bineînțeles, astfel de cărți. Dacă eventual ați putea să mi le trimiteți, vă rog să mă înștiințați, ca să vă pot trimite un cec poștal. // Vă voi trimite cu mare plăcere în mod constant revista noastră *Budkavlen*, dacă Institutul nostru poate primi în

⁹¹ Obicei răspândit în sudul Germaniei, Austria și în cantonul Berna (Elveția), care se referă la vizitele nocturne ale flăcăilor la fetele de măritat, cărora le făceau curte și la care intrau pe fereastră, de unde denumirea *Fensterln*. Deși nu în toate cazurile aceste relații se finalizau cu o căsătorie, obiceiul era tolerat de societatea rurală, în ciuda interdicțiilor Bisericii privitoare la dragostea trupească dinainte de căsătorie.

⁹² Copacul de mai (Maibaum, Maienbaum) este un obicei răspândit în spațiul germanofon și constă în amplasarea sau plantarea în centrul comunității a unui copac împodobit cu panglici (uneori curățat de scoarță și ramuri), în noaptea dinspre 30 aprilie spre 1 mai, ca o celebrare a primăverii. Autorul scrisorii se referă aici la un obicei similar din ziua nunții, când cei doi miri plantau un puiet, ca personificare a căsniciei lor (Brautbaum, Hochzeitsbaum). În spațiul de limbă germană exista credința că felul în care crește și se dezvoltă acest copac reprezintă etapele și durabilitatea căsniciei respective.

schimb de ex. periodicul muzeului Dvs. // Cu salutări prietenești // Al Dvs.
K. Rob V. Wikman.

Scrisoare olografă, 2 coli, 3 p., antet cu sigla tipărită și ștampila
Institutului de Etnologie Nordică din Åbo – Ibidem.

III. CARL THEODOR MÜLLER

4

Kronstadt, 24.IV.29

Sehr verehrter Herr Doktor!

Der Herr Direktor des Ethnographischen Museums macht mich darauf aufmerksam, dass Sie sich speziell mit Hinterglasmalerei beschäftigen würden. Leider genügte die knappe Zeit meines Aufenthaltes in Klausenburg nicht mehr zu einem persönlichen Besuch. Gestatten Sie daher eine schriftliche Anfrage:

Die Hinterglasbilder zeigen immer wiederkehrend bestimmte ikonographische Bildtypen. Ist bitte der Versuch schon gemacht worden wenigstens einen Teil dieser östlichen Bildtypen zu erfassen und etwa mit der Existenz bestimmter Gnadenbilder in Verbindung zu bringen? Das Auffallende ist nämlich, dass diese östlichen Heiligenbildtypen auch in unsere bayrische und österreichische Hinterglasmalerei eindringen, ohne dass sie in die gehobene Kirchenkunst Eingang gefunden hätten. Ich beschäftige mich sehr mit diesem Material und vermag nicht die große Menge dieser Prototypen topographisch zu gliedern. Denn die Anregungen können gerade bei uns natürlich ebenso gut auch von böhmischen, polnischen und anderen Gnadenorten ausgehen.

Meine Studienfahrt durch Siebenbürgen hat mir auf diesem Gebiet zu neuen Anregungen verholfen. Darf ich fragen, ob Ihnen sächsische Hinterglasbilder bekannt geworden sind?

Für Ihre Bemühungen im Voraus meinen besten Dank! Mit den verbindlichsten Empfehlungen.

sehr ergeben

Dr. Theodor Müller

(Adr.: München, Bayrisches Nationalmuseum)

Brașov, 24.IV.29 // Mult stimat domnule doctor! // Domnul director al Muzeului Etnografic [Romulus Vuia – n.n.] mi-a atras atenția că Dvs. vă ocupați în mod special cu icoanele pe sticlă. Din păcate, timpul scurt al vizitei mele la Cluj nu mi-a mai ajuns ca să vă vizitez personal. De aceea permiteți-mi să vă abordez în scris cu o întrebare: // Icoanele pe sticlă prezintă anumite tipuri iconografice care se repetă mereu. Vă rog să îmi spuneți dacă s-a făcut deja încercarea de a clasifica cel puțin o parte din aceste tipuri de imagini răsăritene și dacă ele au fost puse în legătură de pildă cu existența anumitor imagini devoționale? Ceea ce bate la ochi este că aceste tipuri de icoane răsăritene cu imagini de sfinți pătrund și în iconografia noastră pe sticlă, bavareză și austriacă, fără ca ele să fi pătruns și în arta bisericească înaltă. Eu mă ocup intens cu acest material și nu reușesc să clasific topografic cantitatea mare a acestor prototipuri. Căci sursele de inspirație pot proveni bineînțeles, mai ales la noi, la fel de bine din locurile de pelerinaj boemiene, poloneze sau altele. // Călătoria mea de studii prin Transilvania mi-a dat impulsuri noi în acest domeniu. Pot să vă întreb dacă ați întâlnit și icoane pe sticlă săsești? // Vă mulțumesc anticipat pentru eforturile Dvs. Cu cele mai cordiale salutări, // al Dvs. devotat // Dr. Theodor Müller (Adr.: München, Muzeul Național al Bavariei).

Scrisoare olografă, 1 coală pliată, 3 p. – Ibidem.

IV. KARL PLENZAT

5

Elbing, Mackensenstr. 8
am 3. Oktober 1930

Sehr geehrter Herr Doktor,

Vielen Dank für Ihre freundliche Zuschrift vom 26.9. Sehr gerne übersende ich Ihnen alles, was von unseren Aufrufen und Fragebogen noch greifbar ist; desgleichen ein Stück der ersten Rundfrage für den Atlas der deutschen Volkskunde.

Leider hindert Geldmangel das Archiv in letzter Zeit außerordentlich an der Weiterführung seiner Arbeiten. Von Katalogisierung unserer Sammlungen kann kaum die Rede sein. Wir ordnen die einlaufenden Originale nach den Einsendern und die Abschriften – so weit wir sie machen können – nach Sachgebieten. Eine Umgruppierung und Neuordnung soll erfolgen, sobald wir wieder mehr Geld und geeignete Räume haben.

Unsere Versuche kartographischer Darstellungen zur Volkskunde der Nordostmark liegen bisher nur in den hier gezeichneten Karten vor. Veröffentlicht ist davon noch nichts.

Ich erlaube mir auch, Ihnen ein Verzeichnis meiner Veröffentlichungen beizufügen; es ist zwar zu anderm Zwecke (auf Wunsch ost- und westpreußischer Buchhändler) geschaffen worden, zeigt Ihnen aber doch, was ich bis vor etwa Jahresfrist herausgebracht habe. In den nächsten Tagen erscheint von mir ein neuer Band ostpreußischer Volksmärchen: „Die goldene Brücke“ bei Hermann Eichblatt in Leipzig N. 22.

Sehr freuen würde ich mich, wenn Sie mit mir in Schriftenaustausch treten können. Soweit es mir möglich ist, werde ich jede Tauschgabe mir entsprechender Leistung zu erwidern suchen.

Stehen Sie bereits mit Direktor Dr. W. Pessler – Hannover, Vaterländisches Museum, Prinzenstr. 4 in Verbindung? Er hat seine Landesstelle Niedersachsen für den Atlas der deutschen Volkskunde geradezu mustergültig eingerichtet und dafür bereits eine kleine Zeitschrift „Volkstumsgeographisches aus dem Vaterländischen Museum Hannover“ geschaffen.

Mit bester Empfehlung
Ihr in vorzüglicher Hochachtung
sehr ergebener
Dr. Karl Plenzat
Professor dr. d. Pädagog Akademie

Stimate domnule doctor, // Vă mulțumesc mult pentru scrisoarea Dvs. prietenoasă din 26.09. Cu mare plăcere vă trimit tot ce mai am la îndemână din circularele și chestionarele noastre; la fel un exemplar din prima circulară pentru Atlasul Etnografic German. // Din păcate lipsa banilor împiedică în ultimul timp extrem de mult arhiva noastră să-și continue lucrările. Despre catalogarea culegerilor noastre nici nu poate fi vorba. Noi ordonăm originalele intrate după expeditori, iar transcrierile – în măsura în care le putem face – după domeniile culturii populare. Vom face o regrupare și reordonare de îndată ce vom avea mai mulți bani și încăperi adecvate. // Încercările noastre de reprezentare cartografică a etnografiei din Nordostmark există până în prezent doar în hărțile desenate aici. Încă nu s-a publicat nimic din ele. // Îmi permit să vă anexez și o listă cu publicațiile mele; ea a fost redactată, ce-i drept, în alt scop (la cererea unor librari est- și vest-prusaci), dar vă arată ce am publicat în ultimul an. În

zilele următoare îmi apare un volum nou de basme din Prusia răsăriteană: „Podul de aur” la Hermann Eichblatt din Leipzig Nr. 22. // M-aș bucura foarte mult să puteți intra în schimb de publicații cu mine. Pe cât îmi e posibil, voi căuta să răspund la fiecare volum trimis de Dvs. cu o publicație corespunzătoare. // Sunteți deja în legătură cu dr. W. Pessler – Hanovra, Muzeul Patriei, str. Prinz, nr. 4? El a amenajat în mod exemplar filiala din Saxonia inferioară a Atlasului Etnografic German, pe care o conduce, și a creat deja pentru ea o mică revistă: „Geografie folclorică din Muzeul Patriei, Hanovra”. // Cu cele mai bune urări și cu aleasă considerație, al Dvs. foarte devotat // Dr. Karl Plenzat // Prof. dr. al Academiei Pedagogice.

Scrisoare dactilografiată, semnată olograf, 1 coală simplă, 2 p.
– Idem, Fondul de Manuscrise „Ion Mușlea”, Mapa nr. 1609/8.

V. OSKAR LOORITS

6

Eesti Rahva Muuseum.
Eesti Rahvaluule Arhiv
Tartu, aia 42, Tel. 2-96
No. 999, 17.III.1931

Sehr geehrter Herr Kollege!

Leider verstehe ich französisch nur zu lesen, nicht aber zu schreiben, weshalb ich um die Entschuldigung bitte, dass ich Ihnen diesmal deutsch schreibe um Ihnen für alle Ihre Büchersendungen und Mühe zuwärmst zu danken. Es macht mir eine besondere Freude mit Ihnen in Kontakt zu treten und etwas Näheres über die folkloristische Tätigkeit in Rumänien in Vergangenheit und insbesondere in Gegenwart zu hören, weil wir in mancher Hinsicht ganz in analoger Lage sind. Das wichtigste für uns wäre vielleicht, wie organisieren Sie jetzt Ihre Sammeltätigkeit und welche Ergebnisse sie gibt? Ebenso wäre es höchstens interessant zu erfahren, in welchem Zustand Ihr Archiv jetzt ist, was es enthält und wie gemeinen Sie es zu ordnen.

Auf Ihre gutwillige Antwort wartend
bleibe hochachtungsvoll
Ihr ergebener
Oskar Loorits

P.S. Unsere Volksmelodienausgabe haben Sie hoffentlich schon erhalten. Mit heutiger Post bekommen Sie [ein] kleine[s] Büchlein von meinem Kollegen Prof. Anderson und mir.

Stimate domnule coleg! // Din păcate nu pot decât să citesc în franceză, nu și să scriu, din care motiv vă rog să mă scuzați că de data asta vă scriu în germană pentru a vă mulțumi călduros pentru toate cărțile trimise și pentru efortul Dvs. Îmi face deosebită plăcere să intru în contact cu Dvs. și să aflu ceva mai multe despre activitatea folclorică din România în trecut și mai ales în prezent, fiindcă în multe privințe noi suntem într-o situație cu totul analogă. Cel mai important pentru noi ar fi [să aflăm] cum vă organizați în prezent activitatea de culegere și ce rezultate dă ea? De asemenea ar fi foarte interesant să aflăm în ce stare este acum arhiva Dvs., ce cuprinde ea și cum vă gândiți să o ordonați. // Așteptând răspunsul Dvs. binevoitor // rămân cu deosebit respect // Al Dvs. devotat // Oskar Loorits // P.S. Sper că ați primit deja ediția noastră de poezii populare. Împreună cu scrisoarea de astăzi primiți o cărtușie scrisă de colegul meu, prof. Anderson, și de mine.

Scrisoare olografă, coală cu antet tipărit, 1 p. – Idem, Fondul de Corespondență, cota nr. 243.

VI. PAUL GEIGER

7

Basel, den 21. Okt. 31.
Chrischonastr. 57

Sehr geehrter Herr Dr!

Durch Herrn Dr. Luța in Berlin habe ich schon im August Bericht erhalten, dass Sie bereit wären an der Volksk[undlichen] Bibliographie mitzuarbeiten. Ich bin Ihnen dafür sehr dankbar, denn für Rumänien fehlte uns ein Mitarbeiter. Gegenwärtig mache ich den Jahrgang 1927 der Bibliographie druckfertig; für diesen hat uns Herr Dr. Byhan in Altona noch rumänische Beiträge geliefert. Das ist auch der Grund, warum ich Ihnen bis jetzt nicht geschrieben habe. Nun muss ich aber das Material für die nächsten Jahre vorbereiten. Und da möchte ich Sie bitten, mir die rumänische Volkskunde für Jg. 1928 zu besorgen.

Ich lege Ihnen die Anweisungen für die Mitarbeiter bei, und sende gleichzeitig auch als Drucksache das letzte Inhalts- und Literaturverzeichnis sowie eine ergänzende Anweisung an die Mitarbeiter.

Es wird mich freuen, wenn Sie die nicht sehr verlockende Arbeit übernehmen und ich bitte Sie, mir Ihre Beiträge falls es möglich ist, bis Ende dieses Jahres zuzustellen.

Hochachtungsvoll
Ihr ergebener
ss. P. Geiger

Stimate domnule dr.! Prin dl Dr. Luța [Luță] din Berlin am primit deja în august vestea că ați fi dispus să colaborați la Bibliografia etnografiei și folclorului. Vă sunt foarte recunoscător pentru asta, căci ne lipsea un colaborator pentru România. În prezent pregătesc pentru tipar volumul pe anul 1927 al bibliografiei. Pentru acest an domnul dr. Byhan din Altona încă ne-a mai furnizat contribuții românești. Acesta este și motivul pentru care nu v-am scris până acum. Acum însă trebuie să pregătesc materialul pentru anii următori. De aceea v-aș ruga să-mi procurați partea de etnografie și folclor românesc pentru anul 1928. // Vă anexez indicațiile pentru colaboratori și vă trimit ca extras ultimul cuprins și ultimul indice bibliografic, ca și niște completări la indicațiile pentru colaboratori. // Mă voi bucura dacă veți prelua această muncă nu foarte atrăgătoare și vă rog să-mi trimiteți contribuțiile Dvs. dacă e posibil până la sfârșitul acestui an. // Cu multă stimă // Al Dvs. devotat // P. Geiger.

Scrisoare olografă, coală cu antet personal tipărit (numele și adresa), 1 p. – Idem, Fondul de Corespondență.

8

Basel, den 7. Januar 32.
Chrischonastr. 57

Sehr geehrter Herr Dr!

Verzeihen Sie, dass ich Ihnen erst jetzt die Zusendung Ihrer Zettel verdanke. Ich war über die Feiertage in den Bergen in den Ferien.

Ich habe an Ihre Zettel nichts auszusetzen gefunden, und ich glaube, ich kann sie auf Grund Ihrer Verweise richtig einordnen.

Der Druck der nächsten Jahrgänge der Bibliographie ist durch die finanzielle Lage in Deutschland wieder verzögert worden. Jahrgang 1927 läge bereit, kann aber erst im Frühling in die Druckerei abgehen. Es ist sehr schade, dass wir immer um 1-2 Jahre hinterdrein kommen.

Abkürzungen für die rumänischen Zeitschriften werden kaum nötig sein. Falls eine Zeitschrift besonders oft zitiert wird, bitte ich Sie, eine Abkürzung vorzuschlagen.

Den Jahrgang 1925/6 werde ich Ihnen gleichzeitig zusenden, die Zettel für den Jahrg. 1929 werde ich wohl kaum mehr dieses Jahr brauchen, ausser wenn die Lage sich soweit besserte, dass wir einen Doppeljahrgang 1928/9 herausgeben könnten, was aber kaum der Fall sein wird.

Was nun den Fragebogen für den Atlas der deutschen Volkskunde betrifft, so existiert eigentlich kein definitiver vollständiger. Wir haben wohl einige Hundert Fragen zusammengestellt. Von diesen werden aber nun jeweilen wieder je 50 ausgearbeitet und ausgeschickt.

Und je nach dem Erfolg werden die weiteren Fragen dann wieder zusammengestellt und bearbeitet. Ich besitze nur ein Exemplar aller Entwürfe und der endgültigen Fragebogen. Wenn Sie aber nach Berlin schreiben (Zentralstelle des Atlas d. d. Volksk., Berlin C2, Schlossplatz 1), so wird man Ihnen sicher das Gewünschte zusenden.

Wir in der Schweiz versuchen nun eine grosse schweizerische Enquête über Volkskunde zu unternehmen. Wenn es Sie interessiert, so lann ich Ihnen unser Fragenheft schicken. Wollen Sie lieber den deutschen oder den französischen Text?

Mit herzlichem Dank für Ihre freundliche Mitarbeit verbleibe ich hochachtungsvoll

Ihr
Dr. P. Geiger

Stimate domnule dr.! // Iertați-mă că vă mulțumesc abia acum pentru expedierea fișelor Dvs. În perioada sărbătorilor am fost plecat la munte în vacanță. Nu am găsit nimic de obiectat la fișele Dvs. și cred că pot să le ordonez corect pe baza indicațiilor Dvs. // Tipărirea volumelor următoare ale bibliografiei a fost din nou amânată din cauza situației financiare din Germania. Volumul pe anul 1927 ar fi gata de tipar, dar nu va intra decât în primăvară la tipografie. Este foarte trist că mereu suntem în urmă cu 1-2 ani. // Prescurtări pentru revistele românești nu cred că vor fi necesare. Dacă una din reviste e citată foarte des, vă rog să propuneți o

prescurtare. // Volumul pe anii 1925-1926 vi-l voi trimite simultan. De fișele pentru anul 1929 cred că nu voi mai avea nevoie anul acesta, doar dacă situația se va îmbunătăți în așa măsură încât să putem edita un volum dublu 1928/9, ceea ce însă nu va fi cazul. // În ceea ce privește chestionarul pentru Atlasul Etnografic German, încă nu există de fapt unul complet definitiv. Am adunat câteva sute de întrebări. Dintre acestea se prelucrează și se trimit însă doar câte 50. Iar în funcție de succesul obținut se readună celelalte întrebări și se prelucrează. Eu posed doar un exemplar din toate schițele și chestionarele definitive. Dar dacă scrieți celor de la Berlin (Secția Centrală a Atlasului Etnografic German (...)), vă vor trimite cu siguranță ceea ce doriți. // Noi, cei din Elveția, încercăm să facem acum o anchetă mare de etnografie elvețiană. Dacă vă interesează, vă pot trimite broșura noastră de întrebări. Preferați textul german sau pe cel francez? // Cu mulțumiri călduroase pentru amabila Dvs. colaborare, rămân respectuos // Al Dvs. // Dr. P. Geiger.

Scrisoare olografă, coală cu antet personal (numele și adresa) tipărit, 1 p.⁹³ – Ibidem.

9

Basel, den 17. Feb. 32

Sehr geehrter Herr Dr! Ich schicke Ihnen gleichzeitig als Drucksache unser Fragenheft. Leider kann ich die Instruktionen noch nicht beilegen, weil der französische Text noch nicht gedruckt ist. Ich werde Ihnen ein Exemplar senden, sobald ich kann.

Das Fragenheft habe ich zusammengestellt, indem ich frühere Übersichten von Hoffmann-Krayer benützte. Ich war gerade in der Arbeit drin, weil ich vorher John Meier bei der Zusammensetzung der Fragen für den deutschen Atlas zur Volkskunde behilflich gewesen. Der schweizerische Fragebogen ist natürlich auf unsere Verhältnisse zugeschnitten und bei weitem nicht bis in alle Details vollständig, sonst wäre er viel zu umfangreich geworden.

Hochachtungsvoll
Ihr
P. Geiger

⁹³ Pe marginea acestei scrisori, în creion, Mușlea a făcut unele completări, reprezentând probabil ideile de bază din răspunsul adresat lui Geiger, care nu ni s-a păstrat: „– Cum lucrează?” [referitor la Ancheta elvețiană pentru culegerea folclorului] „– Cum aş putea fi membru al Verband [der] Deut[schen Vereine für Volkskunde], primi buletinul și reduceri public[ății] [?]”.

Stimate domnule dr.! Vă trimit simultan ca imprimat broșura noastră de întrebări. Din păcate nu vă pot anexa încă instrucțiunile, pentru că textul francez nu a fost încă tipărit. Vă voi trimite un exemplar de îndată ce voi putea. // Am alcătuit broșura de întrebări pe baza unor variante mai vechi ale lui Hoffmann-Krayer. Eram familiarizat cu această muncă, pentru că înainte îl ajutasem pe John Meier la alcătuirea întrebărilor pentru Atlasul Etnografic German. Chestionarul elvețian este adaptat desigur la situația noastră și nu e nici pe departe complet până în detaliu, căci ar fi devenit prea voluminos. // Cu multă stimă // Al Dvs. // P. Geiger.

Carte poștală olografă – Ibidem.

10

Basel, den 18. Mai 32

Sehr geehrter Herr Dr! Ich habe nun endlich eine französische Übersetzung unseres Fragebogens und schicke sie Ihnen gleichzeitig als Drucksache.

Und noch eine Bitte: ich fand in der Bibliographie den Titel: Ion Mușlea[,] La mort-mariage. Mél[anges d']éc[ole] roum[aine] en France, und ich vermute, dass Sie der Verfasser sind. Da ich nun speziell die Totenbräuche verarbeite, wäre ich Ihnen sehr dankbar, wenn Sie mir einen sep[araten] Abzug des Artikels schicken könnten.

Hochachtungsvoll
Ihr ergebener
Dr P. Geiger

Stimate domnule dr.! Am în sfârșit o traducere franceză a chestionarului nostru și v-o trimit simultan ca imprimat. // Încă o întrebare: am găsit în bibliografie titlul: I. Mușlea, La mort-mariage. Mélanges d'École Roumaine en France, și presupun că Dvs. sunteți autorul. Deoarece eu mă ocup în mod special de obiceiurile funerare, v-aș rămâne recunoscător dacă mi-ați trimite un extras separat al articolului. // Cu deosebită stimă, // al Dvs. devotat // Dr. P. Geiger.

Carte poștală olografă – Ibidem.

11

Basel, den 1. Juni 32

Sehr geehrter Herr Dr! Ich sende Ihnen gleichzeitig als Drucksache einen Musterblock nebst meinem letzten Artikel.

Die Volksk[undliche] Bibliogr[aphie] für 1927 ist jetzt in Druck und wird, wie ich hoffe, bis im Herbst fertig sein. Für einen Doppeljahrgang reichte die Unterstützung diesmal nicht.

Ihr Artikel über Totenhochzeit hat mich sehr interessiert, weil auch auf deutschem Boden noch allerlei Bräuche auf diesen alten Glauben hinweisen. Kennen Sie das Schriftchen von O. Schrader, Totenhochzeit (Jena 1904)? Er geht auch von dem arabischen Bericht aus. Ich hoffe im „Handwörterbuch d[es] d[eutschen] Aberglaubens“ einmal alles zusammenfassen zu können.

Mit den besten Grüßen

Ihr ergebener

P. Geiger

Stimate domnule dr.! Vă trimit ca imprimat un bloc-mostră [de chestionare] împreună cu ultimul meu articol. // Bibliografia etnografiei și folclorului pe 1927 este sub tipar și va fi gata, sper, până la toamnă. Susținerea financiară nu a ajuns de data aceasta pentru un volum dublu. // Articolul Dvs. despre nunta mortului m-a interesat foarte mult fiindcă și în spațiul german există încă tot felul de obiceiuri care trimit la această veche credință. Cunoașteți volumașul lui O. Schrader, Nunta mortului (Jena 1904)? Și el pornește de la manuscrisul arab. Sper ca odată să pot cuprinde totul în „Dicționarul superstițiilor germane”. // Cu cele mai bune urări // Al Dvs. devotat // P. Geiger.

Carte poștală olografă – Ibidem.

12

Basel, d. 4. Jan. 34

Sehr geehrter Herr Dr! Vielen Dank für Ihre Zettelsendung, besonders noch dafür, dass Sie trotz Krankheit die Arbeit vollendet haben. Ich wünsche Ihnen baldige Besserung.

Falls ich auf den Zetteln irgend etwas nicht verstehe, werde ich mir erlauben, Sie nochmals abzufragen.

Die Ergänzungen zu unserem Fragebogen sind noch nicht erschienen; wir sammeln erst noch die nötigen Erfahrungen. Sobald wir das Supplement herausgeben, werde ich es Ihnen zuschicken.

Hochachtungsvoll
Ihr ergebener
P. Geiger

Stimate domnule dr.! Mulțumesc mult pentru fișele expediate, și mai ales pentru că, în ciuda bolii, ați finalizat lucrarea. Vă doresc însănătoșire grabnică. // Dacă nu voi înțelege ceva din fișe, îmi voi permite să vă mai întreb o dată. // Completările la chestionarele noastre încă nu au apărut; încă mai acumulăm experiența necesară. De îndată ce vom edita suplimentul, vi-l voi trimite. // Cu mult respect // Al Dvs. devotat // P. Geiger.

Carte poștală olografă – Ibidem.

13

Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde
Société suisse des Traditions populaires
Dr. P. Geiger, Basel
Chrischonastrasse 57
Basel, den 1. April 1935

Sehr geehrter Herr Doktor! Ich habe Ihre Sendung erhalten und danke Ihnen dafür sehr. Die Bibl[iographie] 29/30 ist noch in Druck; ich hoffe, sie ist spätestens in 2 Monaten fertig. Das Supplement zu unserm Fragebogen ist noch nicht erschienen. Wir müssen zuerst die Enquête an Hand des grossen Fragebogens zu einem vorläufigen Abschluss bringen, und das geht sehr langsam. Unser Korrespondenzblatt werden Sie weiter erhalten; ich werde der Geschäftsstelle sagen, dass Sie mit der Zahlung nicht gedrängt werden sollen. Allerdings ist die letzte Nummer des Korr[espondenz]bl[attes] von der rumän[ischen] Post zurückgewiesen worden, angeblich weil die Adresse nicht rumänisch genug sei! Ich hoffe aber, die Post werde weiter keine solchen Schwierigkeiten machen.

Mit den besten Grüßen
Ihr ergebener
P. Geiger

Stimate domnule dr.! Am primit ce mi-ați expediat și vă mulțumesc foarte mult. Bibliografia pe 1929/30 este încă sub tipar; sper că va fi gata cel târziu peste două luni. Suplimentul chestionarului nostru nu a apărut încă. Trebuie mai întâi să finalizăm ancheta pe baza chestionarului mare, iar munca merge foarte încet. Veți primi în continuare publicația noastră; voi spune la biroul de vânzări să nu vă preseze cu plata. Ce-i drept, ultimul număr al revistei a fost trimis înapoi de Poșta Română, pare-se că adresa nu e destul de românească! Sper însă că pe viitor Poșta nu ne va mai face asemenea dificultăți. // Cu cele mai bune urări, // Al Dvs. devotat // P. Geiger.

Carte poștală olografă cu antet oficial tipărit – Ibidem.

14

Schweizerische Gesellschaft für Volkskunde
Société suisse des Traditions populaires
Dr. P. GEIGER, Basel
Chrischonastrasse 57
Basel-Bâle, 6. Dez. 1936

Sehr geehrter Herr Doktor! Darf ich Sie daran erinnern, dass wir das Material für die Volksk[undliche] Bibl[iographie] 1933/4 bis zum Neujahr haben sollen. Der J[ahr]g[an]g 1931/2 ist fast fertig gedruckt, und wir möchten mit der Fortsetzung rascher als bisher vorwärtskommen.

Mit vorzüglicher Hochachtung
Ihr ergebener
P. Geiger

Stimate domnule dr.! Dați-mi voie să vă reamintesc că până în primăvară trebuie să avem materialul complet pentru bibliografia pe 1933/4. Volumul pe anii 1931/2 este tipărit aproape complet, și vrem să finalizăm continuarea mai repede decât până acum. // Cu deosebită considerație, // Al Dvs. devotat // P. Geiger.

Carte poștală olografă cu antet oficial tipărit – Ibidem.

15

Arhiva de Folklor a Academiei Române
Sibiu, 30 Dez. 1942
[adăugat cu mâna: „Exp. 5.I.1943”]
Biblioteca Universităţii

Sehr geehrter Herr Doktor!

Ende August d.J. erhielt ich von Herrn Prof. John Meier einen Brief, in welchem er zugleich auch in Ihrem Namen mich ersuchte die Mitwirkung zum Werke „Volkskundliche Bibliographie” wieder aufzunehmen. Auf meine Antwort, dass ich gerne bereit sei seiner Einladung Folge zu leisten, hat mich Prof. Meier ersucht meinen Beitrag direkt an Sie zu senden. Ich beeile mich und sende Ihnen beiliegend 244 Zettel und es würde mich sehr freuen, wenn Sie rechtzeitig, d.h. mit einer nicht zu großen Verspätung bei Ihnen ankämen.

Und nun will ich mich mit einigen Bitten an Sie wenden und wäre Ihnen sehr verbunden, wenn Sie mir sie erfüllen könnten:

a). Die Titulatur des Kapitels I.E.9 („Gesamtvolkskunde, Vermischtes, Andere romanische Sprachen”) soll mit dem nächsten Bande in „Rumänisches Sprachgebiet” umgeändert werden. Die Gründe, welche mich bewegen diese Umänderung zu verlangen, sind folgende: Während das Kapitel I.E.8: „Spanisches und portugiesisches Sprachgebiet” benannt wird, obzwar es nur einen einzigen Titel umfasst (auch die Italiener mit kaum 3 Titeln haben ihr separates Kapitel: I.E.7), bin ich der Meinung, dass diese Umänderung auch beim rumänischen Abschnitt, – in welchem für den Jahrgang 1935/36 17 Titel vorhanden sind, und für den Jg. 1937/38 18 Titel ich jetzt einsende – zugelassen werden kann. Einen ähnlichen Vorschlag haben Sie bereits für das Kapitel XVI.K. „Volkspoeseie” angenommen.

b). Seitdem ich die Stadt Cluj-Klausenburg verlassen, habe ich weder die Zeitschrift „Schweizer Volkskunde” noch „Schweizerisches Archiv für Volkskunde” erhalten. Die erstere Zeitschrift erhielt ich als Mitglied und solange die internationalen Verbindungen es mir erlaubten, habe ich den Bezugspreis regelmäßig bezahlt.

Ich ersuche Sie nun sehr bei der Leitung der Gesellschaft Fürbitte zu tun, dass man mir die Zeitschrift vom neuen, rückwirkend, und zwar mit Nr. 4 des Jahrganges 30 (1940) einsendet. Sobald es mir möglich sein wird, hoffentlich in absehbarer Zeit, werde ich den Mitgliedsbeitrag einsenden.

Die zweite Zeitschrift („Schweizerisches Archiv“), welche mir als Tausch für „Anuarul Arhivei de Folklor“ eingesendet wurde, habe ich seit Herbst 1940 nicht mehr erhalten. Ich bitte auch bei der Verwaltung dieser Zeitschrift intervenieren zu wollen, dass man mir das „Schw[eizerische] Archiv“ wieder einsendet und zwar ab Band 38 (1940/41). Ungefähr in einem Monate wird der VI. Band meines Jahrbuchs, welches ich Ihnen wie gewöhnlich einsenden werde, erscheinen.

c). Da in der „Volkskundlichen Bibliographie 1935/36“, welches mir eingesendet wurde, der 25. Bogen zweimal vertreten ist, während der 26. Bogen gänzlich fehlt, ersuche ich Sie beim Verlage intervenieren zu wollen, dass man mir den fehlenden Bogen auf die Adresse: Dr. Ion Mușlea, Biblioteca Universității-Sibiu, Rumänien, einsendet.

Im voraus bestens dankend für Ihre Mühe, schließe ich mein Schreiben mit dem Ersuchen mir den Empfang der beigeschlossenen Zettel bestätigen zu wollen und zeichne mit besonderer Hochachtung:

[Ion Mușlea]

Dublura la indigo a dactilogramei expediate ca răspuns lui Geiger, 1 p. – Ibidem, cota nr. 1132.

Menționăm faptul că alături de dublura dactilogramei s-a păstrat și ciorna de mână în limba română, concepută de Mușlea, după care s-a făcut traducerea, și de asemenea o ciornă cu traducerea în franceză, la patru mâini, realizată de Mușlea și corectată de soția lui. După toate aparențele, Mușlea a considerat totuși că e mai practică o traducere în germană, dat fiind că în 1942, în plin război, Franța se afla sub ocupație germană.

Redăm mai jos acest text-sursă (ciornă manuscrisă, cerneală); câteva expresii traduse între paranteze la începutul ciornei dau de înțeles că Mușlea se gândea de la început să traducă textul în germană.

Stimate Domnule Geiger (Doktor),

La sfârșitul lunii August a.c. am primit dela d-l Prof. John Meier, o scrisoare prin care mă ruga și în numele Dv. (zugleich im Namen...) să-mi reiau (wieder übernehmen) colaborarea la Volkskundliche Bibliographie. I-am răspuns că o fac cu plăcere și d-sa mi-a comunicat să vă trimit materialul direct Dv.

Alăturat vă și trimit ... fișe [ciorna nu conține numărul fișelor], și m-aș bucura mult ca ele să sosească la timp, adecă [sic!] nu cu o întârziere prea

mare. În același timp v-aș fi foarte recunoscător să-mi puteți îndeplini următoarele rugăminți (cereri):

a) Capitolului I.E.9 („Gesamtvolkskunde, Vermischtes, Andere romanische Sprachen”), să i se schimbe numele începând cu volumul pe 1937/38 astfel: „Rumänisches Sprachgebiet”. Când capitolului I.E.8 i se spune „Spanisches und portugiesisches Sprachgebiet”, deși cuprinde un singur titlu (și italienii, cu abia 3 titluri, au capitolul lor aparte: I.E.7) cred că se poate admite această transformare și pentru cel românesc, unde, pe anii 1935/36, avem 17 titluri. (O propunere similară ați admis deja pentru capitolul XVI.K. „Volks poesie”, și cred că lucrarea n-a avut decât de câștigat).

b) De când cu refugiul din Cluj, nu am mai primit nici revista „Schweizer Volkskunde”, nici „Schweizerisches Archiv für Volkskunde”. Pe cea dintâi o primeam în calitate de membru, pe care, câtă vreme relațiile internaționale mi-au îngăduit, le-am achitat regulat. Vă rog mult, stăruiți pe lângă conducerea Societății, să mi se trimită din nou și anume retroactiv, de la anul 30 (1940) nr. 4 și următoarele. Îndată ce-mi va fi posibil, poate chiar foarte curând, îmi voi trimite cotizația.

A doua revistă („Schweizerisches Archiv”), pe care o primeam ca schimb cu Anuarul A. de F. a AR, nu mi-a mai venit tot din toamna anului 1940. Vă rog să interveniți și acolo pentru retrimiteră cu începere de la vol. 38 (1940/41). Peste o lună va apare al VI-lea volum al Arhivei mele, pe care îl voi trimite ca de obicei. // Primiți, vă rog, [textul ciornei se oprește aici].

16

SCHWEIZERISCHE GESELLSCHAFT FÜR VOLKSKUNDE
SOCIÉTÉ SUISSE DES TRADITIONS POPULAIRES
SOCIETÀ SVIZZERA PER LE TRADIZIONI POPOLARI

Basel, im Januar 1947

Augustinergasse 19

Sehr geehrter Herr,

Infolge des Krieges sind überall Verbindungen aufgelöst, die Zusammenarbeit ist erschwert oder gar unmöglich geworden. Wir wissen oft nicht, ob die Leute, mit denen wir früher über volkskundliche Fragen korrespondiert haben, noch am Leben sind. Da wir den bestimmten Eindruck haben, dass gerade die Wissenschaftler diese internationale Zusammenarbeit wieder wünschen, so erlauben wir uns, gerade als neutrales Land, diese zerrissenen Verbindungen wieder neu zu knüpfen. Wir glauben, dass wir dies am besten erreichten, wenn wir in unserer Zeitschrift kurze, etwa drei Seiten lange, Berichte brächten

über all das, was in Ihrem Land in den letzten Jahren gearbeitet worden ist, und welche Pläne Sie für die Zukunft gefasst haben. Ich möchte Sie daher bitten, mir im Lauf der nächsten zwei Monate eine solche Uebersicht zu liefern; Sie würden mich zu sehr grossem Dank verpflichten, und ich glaube, wir würden damit die internationale Zusammenarbeit fördern helfen.

Mit vorzüglicher Hochachtung bin ich
Ihr ergebener
[ss.] P. Geiger
(Dr. P. Geiger, Sekretär)

Societatea Elvețiană de Etnografie și Folclor, Basel, ianuarie 1947 (...) // Stimate domn, // Ca urmare a războiului, legăturile s-au întrerupt peste tot, colaborarea este îngreunată sau a devenit chiar imposibilă. Adesea nu știm dacă oamenii cu care am corespondat mai demult pe probleme de etnografie și folclor mai sunt în viață. Dar deoarece avem sentimentul că tocmai oamenii de știință își doresc să reia această colaborare internațională, ne permitem, în calitate de țară neutră, să reînnodăm aceste relații. Credem că am reuși cel mai bine acest lucru dacă am prezenta în revista noastră scurte rapoarte de aproximativ 3 pagini despre ce s-a lucrat în țara Dvs. în ultimii ani în acest domeniu și ce planuri ați conceput pentru viitor. De aceea aș dori să vă rog să-mi trimiteți în următoarele 2 luni o asemenea trecere în revistă. M-ați obliga la o foarte mare recunoștință și cred că prin aceasta am ajuta la stimularea cooperării internaționale. // Cu deosebită considerație, // Al Dvs. respectuos // (Dr. P. Geiger, secretar).

Scrisoare dactilografiată tip circulară, destinată trimiterii în serie, antet tipărit, 1 p.; semnată olograf – Idem, Fondul de Corespondență.

17a

ARHIVA DE FOLKLOR
A ACADEMIEI R.P.R. CLUJ
Strada Bolintineanu, 18, No. 8
Cluj, [1]e 23 april 1949

Monsieur et cher confrère,

Voilà juste un mois que je vous ai expédié une lettre et deux cents fiches, représentant la contribution roumaine à la bibliographie folklorique internationale (années 1939/1941).

Le fait que vous ne m'en avez pas encore accusé réceptionne, me fait craindre que vous n'avez pas reçu le petit paquet. Je regretterais énormément si le folklore roumain ne figurait plus dans votre bibliographie. Aussi je vous prie de me faire savoir, le plutôt possible, si vous avez reçu le matériel roumain. Serait-il trop tard de vous envoyer une copie des fiches égarées par la poste?

Veillez agréer, Monsieur et cher confrère, l'expression de ma considération la plus distinguée

[Ion Muşlea]

Domnule și dragă coleg, // A trecut o lună de când v-am expediat o scrisoare și două sute de fișe, reprezentând contribuția românească la bibliografia folclorică internațională (anii 1939/1941). // Faptul că nu mi-ați confirmat până acum primirea lor mă face să cred că nu ați primit micul pachet. Aș regreta enorm dacă folclorul românesc nu ar mai figura în bibliografia Dvs. De aceea vă rog să mă înștiințați, cât mai curând posibil, dacă ați primit materialul românesc. Ar fi prea târziu să vă trimit o copie a fișelor rătăcite de poștă? // Vă rog să primiți, domnule și dragă coleg, expresia considerației mele cele mai distinse.

Dublura la indigo a dactilogramei expediate ca răspuns, coală format mic cu antetul AFAR, 1 p., nesemnată – Ibidem.

17b

Basel, den 4. Mai 1949

Sehr geehrter Herr!

Es tut mir sehr leid, dass Sie nicht erfahren haben, Ihre Zettel seien hier gut angekommen. Ich sage Ihnen dafür herzlich Dank, und ich hoffe auch, dass Sie weiter unser Mitarbeiter bleiben werden. Der Band der Bibliographie, den die C.I.A.P. herausgibt, soll dieses Jahr noch erscheinen, ich hoffe, es wird gelingen.

Mit besten Grüßen
Ihr ergebener
[ss.] P. Geiger

Stimate domn! // Îmi pare foarte rău că nu ați aflat că fișele Dvs. au sosit cu bine. Vă mulțumesc din inimă și sper că veți rămâne în continuare colaboratorul nostru. Volumul de bibliografie pe care îl editează C.I.A.P. trebuie să apară în acest an și sper că va ajunge la Dvs. // Cu cele mai bune urări, // Al Dvs. devotat // P. Geiger.

Carte poștală dactilografiată, semnătură olografă – Ibidem.

VII. EDUARD HOFFMANN-KRAYER

18

SCHWEIZERISCHE GESELLSCHAFT FÜR VOLKSKUNDE
SOCIÉTÉ SUISSE DES TRADITIONS POPULAIRES

Professor Dr. E. Hoffmann-Krayer

Obmann – Président

Basel/Bâle 44, Hirzbodenweg

4. September 1932

Anuarul Archivei [sic!] de Folklor a Academiei Romane
Cluj Strada Elisabeta 23

Sehr geehrte Redaktion,

Wir erhielten im August den schönen volkskundlichen Band „Anuarul Archivei de Folklor” und gestatten uns, Sie anzufragen, ob Ihnen der Tauschverkehr mit unserm „Schweizerischen Archiv für Volkskunde” (Archives suisses des Traditions populaires) erwünscht wäre. Wir unsererseits wären gerne bereit, in diesen uns wertvollen Tausch einzutreten.

Unsere Tauschadresse ist: Basel, Hirzbodenweg 44.

Mit dem Ausdruck kollegialer Hochachtung

zeichnet

E. Hoffmann-Krayer

Stimată redacție, // Am primit în august frumosul volum etnografic (...) și ne permitem să vă întrebăm dacă v-ar conveni schimbul de publicații cu

periodicul nostru „Schweizerisches Archiv für Volkskunde” [Arhiva elvețiană de tradiții populare]. În ce ne privește, am fi foarte dispuși să intrăm în acest schimb atât de valoros pentru noi. // Adresa noastră pentru schimburi de publicații este: Basel, Hirzbodenweg 44. // Cu stimă colegială // semnează // E. Hoffmann-Krayer.

Scrisoare dactilografiată, 1 p., semnătură olografă, antet tipărit
– Ibidem.

VIII. REIDAR TH. CHRISTIANSEN

19

Norsk Folkeminnesamling
Universitetsbiblioteket
Oslo, 3/11.1932

Mon cher Monsieur,

Acceptez nous remerciements les plus cordiales pour votre interessante publication, et pour l'invitation d'établir une echange des livres entre nos institutes. C'est avec le plus grand plaisir possible que nous l'acceptons, et je vous envoie nos publications pour cette année.

Pour Norsk Folkeminnesamling
votre
Reidar Th. Christiansen

Domnul meu drag, // Acceptați cele mai cordiale mulțumiri pentru interesanta Dvs. publicație și pentru invitația de a stabili un schimb de cărți între instituturile noastre. Îl acceptăm cu cea mai mare plăcere posibilă, și vă trimit publicațiile noastre pe acest an⁹⁴. // În numele Colecției de Folclor Norvegian, // al Dvs. // Reidar Th. Christiansen.

Scrisoare dactilografiată, 1 p., antet tipărit, semnătură olografă
– Idem, Fondul de Manuscrise „Ion Mușlea”, Mapa nr. 1662/8.

⁹⁴ Printre care și periodicul „Norsk Folkeminnelag” (Oslo).

IX. GERHARD ROHLFS

20

Lacco Ameno (Ischia) 14.9.35

Cher monsieur,

Je vous remercie sincèrement des riches matériaux que vous avez voulu m'envoyer à propos des chansons de transformation. J'espère vous envoyer bientôt l'article rendu plus complet par votre précieuse collaboration.

Avec mes meilleurs remerciements veuillez recevoir, Monsieur, l'assurance de mes sentiments tout dévoués

G. Rohlfs
Prof. à l'Université de Tübingen

Dragă domnule, // Vă mulțumesc sincer pentru bogatele materiale pe care ați avut bunăvoința să mi le trimiteți referitor la cântecele despre metamorfoze. Sper să vă pot trimite și eu la rândul meu articolul⁹⁵ completat prin prețioasa Dvs. colaborare. // Cu cele mai calde mulțumiri, vă rog să primiți, Domnule, asigurarea sentimentelor mele cele mai bune // G. Rohlfs, // Profesor la Universitatea din Tübingen.

Carte poștală olografă – Idem, Fondul de Corespondență.

X. JOVAN ERDELJANOVIĆ

21

Belgrad, den 29. Dezember 1935

Sehr geehrter Herr,

Ich habe Ihren sehr informativen und besonders nützlichen Aufsatz „Über die rumänische literarische Folklore“ im Sammelwerk „Knjiga o Balkanu“ („Das Buch über Balkan“) I, gelesen. Ich bin Ihnen sehr dankbar für manche schöne Angaben, welche mir bisher unbekannt waren. Von einem besonderen Interesse ist es für mich, dass die

⁹⁵ Este vorba despre studiul *Zum Verwandlungsmotiv im Volkslied*, Tübingen, 1935.

ausführliche Beschreibung der rumänischen Volkssitten schon von dem Jahre 1716 datiert.

Ich habe die serbischen Volkssitten in Gegenden des östlichen Banats und des nordöstlichen Serbiens erforscht, wo unter den Serben auch manche Gruppen von Rumänen leben. Eine Sitte ist mir dort aufgefallen, welche von manchen Serben, aber auch von den Rumänen, geübt wird. Ich habe den Eindruck, dass die Sitte ursprünglich den Rumänen gehört, dass aber im Laufe der Zeit die Serben dieselbe von den Rumänen übernommen haben. Im Kürzesten die Sitte besteht darin, dass am Gründonnerstag (oder auch an einem anderen Tag) eine Frau des Hauses vor Sonnenaufgang an den Bach (oder Fluss) geht und dort unter Beobachtung eines komplizierten Zeremoniels für das Seelenheil der Toten, zum Schluss aber auch für Sonne und Mond, Wasser über weiße, ans Ufer gelegte Kieselsteine schüttet. Wo aber kein Bach vorhanden ist, das wird über die Hausschwelle geübt. Die Sitte wird von dem Volke mit dem Namen „das Gießen, oder Ausgießen, oder Lassen, Auslassen des Wassers“ bezeichnet. Die wichtigsten Gegenstände, welche bei der Ausübung dieser Sitte verwendet werden, sind: Kolben von Mais, kleine Kuchen von Weizenmehl, Wachskerzen, eine Buchenplatte, ein Stück Leinwand, Glut mit Weihrauch, Basilikum und andere Blumen.

Ich bitte Sie sehr um liebliche Auskunft: ist es wirklich eine rumänische Volkssitte, und wenn das der Fall ist, in welchen Publikationen ist sie am besten beschrieben (bitte auch für die Angabe des Jahres und der bezüglichen Seiten)? Wenn diese Publikationen nicht so leicht von dem Büchermarkt zu erlangen sind (insbesondere die alten Schriften, von welchen Sie berichten: von D. Cantemir, V. Pop und S. F. Marian), kann ich vielleicht eine Abschrift durch Schreibmaschine von diesbezüglichen Passus aus denselben erhalten? Vielleicht bestehen auch mehrere ziemlich verschiedene Varianten dieser Sitte, und es wäre für mich sehr wünschenswert die wichtigsten derselben zu bekommen. Ich werde alle dafür nötigen Ausgaben sofort erstatten.

Noch eine Sitte aus einem Theile der oben genannten Gegenden scheint mir besonders interessant und ebenfalls nicht serbischen Ursprungs zu sein. Nämlich: am Epiphaniestag (Dreikönigstag), am 6. Januar alt[en] St[ils], oder am Tage des Heiligen Johannes, am 7. Januar alt[en] St[ils], das Volk nimmt seine Heiligenbilder (Ikonen) und Kreuze oder Kruzifixe aus dem Hause und trägt sie zu irgend einem Wasser in der Nähe des Dorfes (Bach, Quelle u.ä.) um sie in dem Wasser einzutauchen und von dem Staub zu waschen. – Bitte sehr: wird

auch diese Sitte bei dem rumänischen Volke geübt? Wenn das der Fall ist, ich möchte Sie um ähnliche Auskunft wie oben bitten.

Ich bitte Sie, lieber Herr, um Entschuldigung, dass ich, als Unbekannter, Ihnen so viel Mühe und Zeitverlust verursachen möchte. Ich werde Ihnen sehr dankbar sein, wenn Sie mir diese Liebenswürdigkeit tun würden und bin zu jedem Gegendienst bereit.

Mit besten Wünschen für die Weihnachten und das Neujahr.

Ihr ergebenster
Dr. Jovan Erdeljanović
Professor an der Universität,
Mitglied der Serb[ischen] Akademie
Adresse: Jugoslavia, Belgrade, Bana Jelačića ul. 16.

Stimate domn, // Am citit articolul Dvs. foarte informativ și deosebit de util „Despre folclorul literar românesc” din lucrarea colectivă „Knjiga v Balkanu” („Cartea despre Balcani”) I. Vă sunt foarte recunoscător pentru multe informații și trimiteri utile, care până acum îmi erau necunoscute. De interes deosebit pentru mine este faptul că descrierea detaliată a tradițiilor românești datează deja din anul 1716. // Am cercetat obiceiurile populare sârbe în regiunea Banatului de est și în Serbia de nord, unde printre sârbi trăiesc și câteva grupuri de români. Acolo mi-a atras atenția un obicei care este practicat de mulți sârbi, dar și de unii români. Am impresia că el aparține la origine românilor și că de-a lungul timpului sârbii l-au preluat de la români. Pe scurt, obiceiul constă în aceea că în Joia Verde (sau și în altă zi) stăpâna casei merge înainte de răsăritul soarelui la pârau (sau la râu) și acolo, urmând un ritual complicat, varsă apă peste niște pietricele albe așezate pe mal, pentru mântuirea sufletelor celor morți, iar în final și pentru soare și lună. Acolo unde nu există nici un pârau, ritualul se face peste pragul casei. Obiceiul este denumit de popor „turnarea, vărsarea, lăsarea sau slobozirea apei”. Cele mai importante obiecte care se folosesc la practicarea acestui obicei sunt: știuleți de porumb, turtițe de făină, lumânări de ceară, o scândură de stejar, o bucată de pânză, jar cu tămâie, busuioc și alte flori. // Vă rog mult să binevoiiți a-mi da o informație: este vorba într-adevăr despre un obicei românesc, și dacă este așa, în ce publicații este el descris cel mai bine (vă rog să-mi dați și anul și paginile respective)? Dacă aceste publicații nu se pot obține prea ușor din librării (mai ales scrierile vechi despre care scrieți: de D. Cantemir, V. Pop și S. F. Marian), aș putea primi eventual o copie la mașină a pasajelor respective? Poate există mai multe variante diferite ale acestui obicei, și ar fi foarte de dorit pentru mine să le primesc pe cele mai importante. Voi achita de îndată cheltuielile necesare. // Încă un

obicei din regiunile amintite mai sus mi se pare deosebit de interesant și de asemenea pare să nu fie de origine sârbă. Și anume: de ziua Bobotezei (ziua celor trei magi), pe 6 ianuarie, stil vechi, sau de ziua Sfântului Ioan Botezătorul, în 7 ianuarie pe stil vechi, poporul își ia icoanele și crucifixele din casă și le duce la o apă din apropierea satului (pârâu, izvor sau altele) pentru a le scufunda în apă și a le spăla de praf. – Vă rog mult să-mi spuneți: există și acest obicei la poporul român? Dacă da, vă rog să îmi dați aceleași informații ca și mai sus. // Vă rog să mă scuzați, stimate domn, că eu, un necunoscut, vreau să vă cauzez atâta deranj și pierdere de timp. Vă voi fi extrem de recunoscător dacă veți avea amabilitatea să mă ajutați și vă stau la dispoziție pentru orice serviciu similar în schimb. // Cu cele mai bune urări de Crăciun și Anul Nou // Al Dvs. devotat // Jovan Erdeljanović // Profesor la Universitate // Membru al Academiei Sârbe (...).

Scrisoare olografă, 1 coală pliată, 4 p. – Ibidem.

22

Belgrad, d. 20.II.1936

Sehr geehrter Herr,

Ich bin Ihnen sehr dankbar für gesendete Mitteilungen über die Sitte „Slobozirea apei”.

Es war ziemlich schwer einen guten Übersetzer des rumänischen Textes hier zu treffen. Glücklicherweise ich habe über einen rumänischen Studenten an der hiesigen theologischen Fakultät erfahren, der auch sehr gut die serbische Sprache beherrscht.

Die von Ihnen mitgeteilten Angaben genügen mir vollkommen. Ich habe selbst unter den Rumänen des östlichen Banats mehreres darüber gesammelt und von meinen Bekannten über ähnliche Sitten bei den Rumänen nordöstlichen Serbiens ausführliche Erkundigung bekommen. Nach allem ist es sicher, dass die Sitte eine rein rumänische ist und das eine umgemein große Menge von Varianten derselben Sitte im rumänischen Volke besteht.

Mit bester Hochachtung und vielem Dank

Ihr ergebenster
Dr. Jovan Erdeljanović,
Professor a[n] d[er] Universität.

Stimate domn, // Vă sunt foarte recunoscător pentru informațiile trimise referitor la obiceiul „Slobozirea apei”. // A fost destul de dificil să întâlnesc aici un traducător bun al textului românesc. Din fericire am aflat despre un student român de la Facultatea de Teologie de aici, care stăpânește foarte bine și limba sârbă. // Datele comunicate de Dvs. îmi sunt absolut suficiente. Am cules eu însumi mai multe despre asta de la români din Banatul de est, iar de la cunoscuții mei am primit informații detaliate despre obiceiuri asemănătoare ale românilor din nord-estul Serbiei. După toate acestea este sigur că obiceiul este unul pur românesc și că la poporul român există o uriașă cantitate de variante ale acestui obicei. // Cu cea mai înaltă prețuire și cu multe mulțumiri // Al Dvs. devotat Jovan Erdeljanović, // Profesor la Universitate.

Scrisoare olografă, 1 coală pliată, 2 p. recto – Ibidem.

XI. ARTHUR BYHAN

23

Altona – Rissen, den 27. Juli 1936

Sehr geehrter Herr Dr. Mușlea!

Sie waren so freundlich gewesen, mir im Mai d.J. – wohl auf Veranlassung von Frl. Dr. Netoliczka – eine Anzahl von volkskundlichen Veröffentlichungen zu senden, wofür ich Ihnen endlich meinen aufrichtigen Dank aussprechen möchte. Ich bitte zu entschuldigen, dass ich seit Empfang dieser Schriften so lange Zeit verstreichen ließ; ich kam leider nicht zum Schreiben, da ich durch Krankheit u.a. behindert gewesen war. Alle Ihre Arbeiten (Obiceiul Junilor Brașoveni, Pictura pe sticlă la Românii din Șcheii Brașovului, Șcheii de la Cergău și folklorul lor, Viața și opera doctorului Vasile Popp) wie auch die drei Bände des von Ihnen herausgegebenen „Anuarul Arhivei de Folklor” sind für mich sehr wertvoll, sie sind mir auch umso willkommener, als ich von der Rumänischen Akademie, die mir vor dem Kriege ihre für mich in Betracht kommenden Veröffentlichungen zukommen ließ, seitdem nichts mehr geschickt hat [sic!]. Herr Prof. Ioan Bianu war damals besonders entgegenkommend gewesen. Jedenfalls werde ich alle diese Schriften mir persönlich zu Nutzen machen und sie auch bibliographisch verwerten; es ist hier ja wenig bekannt, dass man bei Ihnen auf volkskundlichem Gebiete eifrig tätig ist, und dass gerade Ihr Land da sehr viel zu bieten hat.

Von Herrn Prof. Pușcariu habe ich seit Jahren nichts mehr gehört, hoffentlich ist er nicht wieder erkrankt; ich bitte, mich ihm zu empfehlen, ich würde mich freuen, wieder einmal etwas zu vernehmen.

Mit verbindlichen Grüßen – auch an Herrn Prof. Vuia –

Ihr ergebener
A. Byhan

Stimate domnule dr. Mușlea! // Ați avut amabilitatea să îmi trimiteți în mai a.c. – probabil prin mijlocirea d-rei dr. Netoliczka – o serie de publicații etnologice, pentru care vreau în sfârșit să vă mulțumesc din inimă. Îmi cer scuze că am lăsat să treacă atâta timp de la primirea lor. Nu am putut să scriu, fiind împiedicat de boală și de alte probleme. Toate lucrările Dvs. ([...]), ca și cele trei volume ale „Anuarului Arhivei de Folklor” editate de Dvs., sunt foarte valoroase pentru mine și îmi sunt cu atât mai binevenite, cu cât Academia Română, care înainte de război îmi trimitea publicațiile ei care mă interesau, nu mi-a mai trimis nimic de atunci. Domnul prof. Ioan Bianu era atunci foarte prevenitor față de mine. În orice caz, eu voi folosi personal toate aceste scrieri și le voi valorifica și bibliografic. Căci aici nu se prea cunoaște faptul că la Dvs. se lucrează cu înfrigare în domeniul etnografic și că tocmai țara Dvs. are atât de mult de oferit în acest sens. // Despre domnul prof. Pușcariu nu am mai auzit nimic de mulți ani, sper că nu e din nou bolnav. Vă rog să îi transmiteți salutări din partea mea, m-aș bucura să mai am vești de la el. // Cu salutări călduroase – și domnului prof. Vuia – // Al Dvs. devotat // A. Byhan.

Scrisoare dactilografiată, cu semnătură olografă, 1 p. – Ibidem.